

Josef Myslimír Ludvík

Myslimír, po horách krkonošských putující

Číslo 27.

Č e ch o s l a w .

Národní časopis
pro

Č e ch y a M o r a w a n y .

Dne 3^{ho} Července 1824.

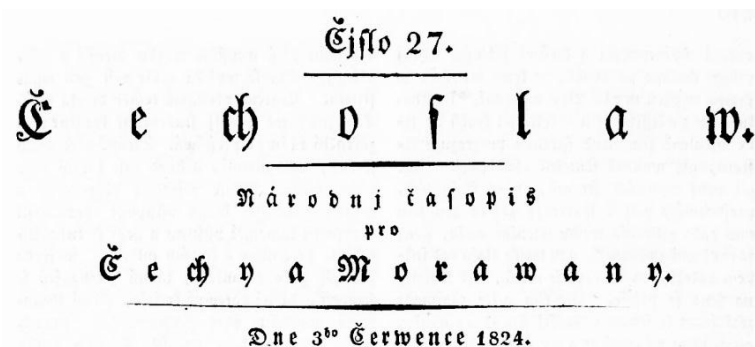
Text otiskl časopis Čechoslav 1824, Národní časopis pro Čechy a Moravany, č. 27-30, strany 209-213, 218-223, 226-229, 233-237, ve dnech 3. - 24. 7. 1824.

Josef Myslimír Ludvík (1796-1856) zahájil krkonošskou cestu 31. 8. 1823 ve svých 27 letech. Vyprávění je považováno za první česky psaný cestopis Krkonoš a jeden z prvních pokusů o počestění převážně německého pomístního názvosloví v Krkonoších.

Původní text ve švabachu jsem přepsal do latinky, jen mírně a ne vždy upravil podle současných pravidel, vybavil poznámkami a doplnil dobovými grafikami.

Obrázek na titulní straně – Ernst Wilhelm Knippel: Obří důl a Sněžka v Krkonoších; mezi roky 1848 a 1868 - Obří bouda (1847) už stojí a Česká bouda na Sněžce (1868) ještě ne.

Josef Myslimír Ludvík:
Myslimír, po horách krkonošských putující.

209 Na pouť chodívá a jezdívá každoročně tisíce lidu ze všech stavů. Chudí putují na místa posvátná, bohatí na místa rozkošná, (do lázní). Obojí z rozličných ohledů: první buď z lásky k Bohu a k uctění Svatých, druzí buď za příčinou tělesných neduhů a churavostí. I já jsem letos vykonal pouť na místo posvátné i rozkošné, ducha i smysly zajímavící – na **Hory Krkonošské**, v chrám ten přírody slavné, – kamž každoročně veliké množství přírody milovníků, nedbajíce rozličných i strojených i přirozených obtížností, putuje.

Dne posledního srpna, v neděli ráno, vyjel jsem v společnosti akademického malíře, p. Josefa K***, z Náchodu přes Kostelec, Oupici a Trutnov roztomilým oudolím po levém břehu úpském až k Maršendorfu. Vlažným deštičkem orosené lučiny stkvěly se bujnou zeleností. Se stromů zahradních, hojně zourodněných, zapalující se ovoce, zvláště višně, které právě v plné zralosti byly, zvaly, lahodíce chuti, k požívání. I květnice skrovné u chaloupek a domů těšily kolemjdoucího, především květnice maršovského p. učitele svou rozmanitostí ztepilých květin jich milovníka prozrazuje. V tomto krásném údolí poslední jsem viděl stromy ovocné, an jich více do hor již není.

Abychom té rozmanité krajiny lépe použili, poslali jsme za Maršovem příležitost zpět a opustivše voznici, údolím vedoucí k vesnicím Suché doly a Kolby nazvaným, šli jsme sami stezníkem do kopce příkře táhlého (Táhlín, Langenberg) podle něhož v levo hluboko pod námi v oudolí hrůzokrásném zpěněná hrčela **Úpa** ve svém kamenitém řečišti, jenž se podál v zátoku vine, jakoby se v podzem tratila. Hrčení její jen temně nahoře ucha doráží. Pohlédnutí do toho vznešeného údolí úpského jakýsi slavný cit povzbuzuje v srdci. V zářné požáry skloňující se za hory slunce ještě jen vysoké vrchy a hory zlatilo nad námi, an dole pod námi v hlubosti tiché šedá temnost již se rozprostřela. U vzdálí stromy věkožijné, tam mládí bujné, zde paseka holá, neb kameniště pusté, dávalo údolí tomu buď světlejší neb tmavější nástíny, jakož i duši buď mile, buď trudně zaujalo. –

posledního srpna,
v neděli ráno –
31. 8. 1823

Kostelec – Červený
Kostelec

Oupice – Úpice

Maršendorf –
Marschendorf, Horní
Maršov

květnice – květinová
zahradka

an – který, jenž, neboť

Suché doly – Suchý důl
v Dolních Albeřicích,
Dörregrund

Kolba – Kolbendorf,
Lysečiny

Táhlín (Langenberg) –
Dlouhý hřeben

210 Tam, co se údolí na dvě dělí, a vyšší i rozlehlejší jest, počíná vystupovati z čerstvě zelených strání jedna chalupa po druhé, v levo **velká**, v pravo vzhůru **malá Úpa** nazvané.*) Chalupy ty z většího dílu několik set kroků od sebe vzdálené zevnitřně šetrnou prozrazují čistotu, již vnitřně skutečně osvědčují. Zde již není ovocných stromů, není klasnatých, prostranných polí k spatření; zřídka jen sem tam jako zahrádka trochu zeleného ovsa, jenž se obyčejně zachumelí, a tu toliko klasy nad sněhem pořeží, anebo když se metá, čili klasatí, na seno se poseče. Ale tím více zajímají zrak svou čerstvou zeleností stráně a palouky, mezi nimi vinoucí se a je zvlažující potůčkové, jejichž křišťálovou vodu obyvatelé po žlábkách rozhánějí, aneb ke svým příbytkům přivodí. U výjevu těchto rozmanitých předmětů níže mile hrozných, dále pak rozkošných obestřel nás soumrak večerní. Mha hustá ukryla hory a po chvílce i v údolí se svalila. Větretem povstalým zmítána začala hustě mžítí. To nás přinutilo nocleh hledati v hospodě blíž kostela v **malé Úpě**. Zde ve světnici prostranné a velmi čistotné i pořádné pospali jsme poprvé na seně ovesném, bílou plachtou přikrytém. Lidi jsme seznali z míry dobré i ochotné.

Posel, jež jsme si byli na večer zjednali, zbudil nás o dvou hodinách ráno, a při mdlém světle mhu prorážejícího měsíce kráčeli jsme dále ku předmětu žádoucímu. Vůkol několik chalup, **Smrčín** nazvaných, kde ještě všichni ve hlubokém pohřížení byli spaní, a jen štěkot psů nás zrazoval, vedl nás vůdce náš přes paluhy oužlabné brzy vysokou travou, brzy bažinami vedle myslivny do lesa příkře vzhůru na rovinu hory **Černé** (Černohorec, schwarze Koppe, Dundra). Les na její poskloní jest vezdy řídkší a jasnější, stromy s přibývajícím vejškou vezdy menší a zakrnělejší: štíhlá vysoká jedle jest jen trpaslíkem. Konečně přestává téměř docela všecken zrůst ve vyšší studenější krajině; i zakrnělý **křivec** přestává. Strašlivé strminy skalní, ticho mrtvé, a hned zase hučící vítr jinou hlásají bytost přírody: příjemnost a lahodnost nižších krajů ustupuje ohromnosti a děsnosti kamenité pustiny a její skalním slitinám, propastím a sivým mlhám. Příroda zde již jako odumřela, žádný zelenající se stromek, žádné barevné kvítko, žádný žblunkavý potůček; přes nahromaděné hranaté, nuzně jen mechem porostlé kameny pořád vzhůru pudila nás toužebnost, až nejednou rozprášil vítr hustou mlhu, a my před sebou spatřili

*) Tam se v dvě řeky stejného jména stýkají v údolí **Latec** (Latenthal) pojmenovaném. (pozn. J. M. Ludvíka)

údolí Latec (Latenthal) – *Latovo údolí, dolní tok Malé Úpy*

velká a malá Úpa – *obce V. a M. Úpa, Groß Aupa, Klein Aupa*

hospoda blíž kostela v malé Úpě – *1. nocleh J. M. Ludvíka a Josefa K. z neděle 31. 8. na pondělí 1. 9. 1823 pravděpodobně v hostinci „Kirchaschenke“, dnes restaurace U kostela*

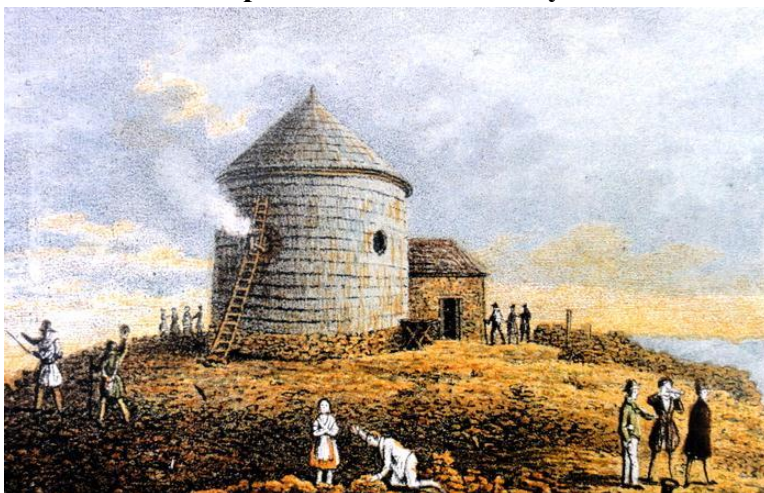
Smrčín – *Fichtig, Smrčí (pod Smrčinnou strání)*

hora Černá (Černohorec, schwarze Koppe, Dundra) – *Schwarze Koppe, Czarna kopa, Svorová hora, Černá kopa a nebo Riesenkamm, Obří hřeben, Czarny Grzbiet*

křivec (Knieholz) – *borovice kleč, kosodřevina, kosodrzewina, Pinus mugo*

strmina – *trčící skála nebo stěna*

Kapličku na vrchu Sněžky.

obr. 1. Theodor Sachse:
Kaple na Sněžce,
mezi lety 1824 a 1850

Veškerá prostora obzoru našeho přehustou mlhou zachumlena byla; ostrý půlnočník zedmul ji v oudolí v chumáč neprohledný, vyhrnul ji vzhůru a rozptýliv o vrch, oužlabinami opět v oudolí ji srážel. Kolkolem sivá směsice, nebo raději děsná pustota! Obraz až ku podivu, jako:

*Když v šedivíně věku pustota v jícnu strašných nocí
Korala, i smrt a temnost s živlů vztěkem lýtým mocí
Válčila; – když slavně vyšel ro(z)kaz z veškerosti zmatenin!
„Světě bud’!“ –*

Po chvíli teprv začalo se šedě světlit na východě. Násilně zápasilo světlo sluneční mlhou, chtělo ji rozptýliti, ale nadarmo. Jen chvilkami zjevil se sem tam jasný olem oblohy a vyskytlo se nahlédnutí v propast hlubokou, mlha však hned zakryla oboje. Zdálo se, jakoby se tam na věky byla mlha rozprostřela.

Až potud duch náš, jako do nového světa zakouzlený v této sivé pustotě ani k sobě hrubě přijíti nemohl, tak že jsme na vše zapomněli, an jsme ničeho neviděli.

211 Z toho ale uvytržení ducha brzy nás tělo probralo. Vlhkou mlhou a větrem ostrým zkrhlo tělo naše, an jsme dříve již v dlouhé trávě obuv svou promáčeli, a nahoru upocení přišedše, na ostrém větru zůstatí musili. Krutá zima nás pronikla, nejprve mého společníka, an celý lehkým cajkovým šatem oděn byl. Zima ním co osikou třásla, aniž se obíháním zahřítí mohl.

Na štěstí vzal s sebou vůdce náš do náručí suchého křivce pod horou, z něhož jsme sobě oheň rozzáli, obuv usušili, čisté punčochy vzali a tak se zahřáli.

Asi hodinu po našem příchodu přišlo ještě pět cestníků: dvě ženské a tři mužští ze slezské strany, a když jsme přes hodinu brzy v sínce u kaple, brzy u ohně, brzy kolem chodíce, strávili, hodně zkrhli, a mimo násilného vespolek boje větrů, mlhy a zakrytého slunce ničehož neviděli, opustivše **Sněžku**, ubírali jsme se s malířem spolu po ostrokamenitém holém čerenu neb hřebenu (Forst- und Schmiedeberger-Kamm, Holec a Kovařec*) na půlnočně východní stranu k městečku

Kaplička na vrchu Sněžky – jediná stavba na vrcholu, kaple Sv. Vavřince 1665–1681, 1812 odsvěcená, 1824–1850 hospoda a ubytovna; za J. M. Ludvíka sloužila jako útulek pocestných.

čeren – hřeben

*) **Holec**, protože vrch ten docela holý jest. (pozn. J. M. Ludvíka)

Holec a Kovařec (Forst- und Schmiedeberger-Kamm) – Kowarski Grzbiet, Střecha.

Kovářov (Schmiedeberg).

Leží v kotlině rozkošné na říčce **Izela** mezi **Krkonoši** a landhutským předhořím, svým rozmanitým položením znamenité, jakož i jeho katolický a protestantský kostel, nový radní dům, dílna na pentle a j. Jméno pochází nepochybně od tamnějších kovářů a železnic. – Na blízce se vynachází **Exnerův** kámen, osamotnělá strmící skála. I **Buchwald** (Bukoles, Bukovina) pro svou zahradu stojí za to, aby se tam zašlo. Přes oudolí a pahorky rozmanité a luhy zelené spatřili jsme v krásné planině přírodou i pilností lidskou zušlechtěné město

*Holec může být
Svorová hora*
Kovářov (Schmiedeberg)
– Kowary

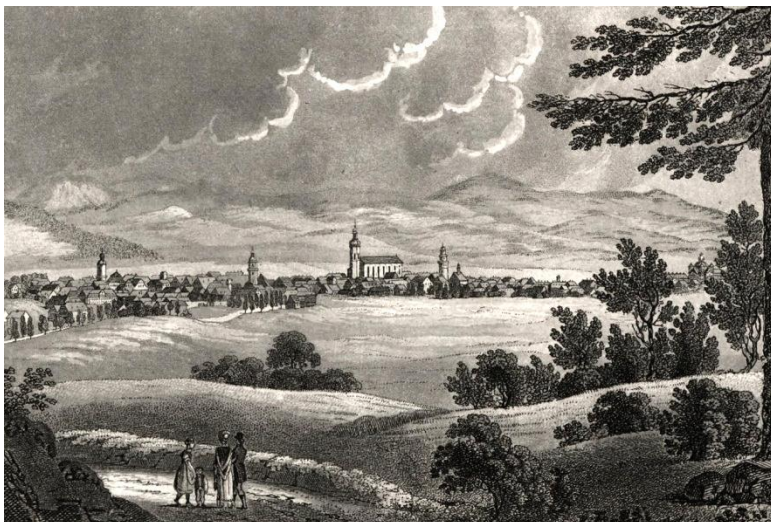
*obr. 2. Carl Mattis:
Schmiedeberg,
Kowary 1826-1840*

*Izela – Iselbach,
Eglitzbach, Jedlica*
landhutské předhoří –
*Landeshuter Kamm,
Rudawy Janowickie*
železnice – *železné hutě*
Exnerův kámen – *asi
Kowarska skála,
název snad souvisí
s Gottfriedem
Exnerem, který v roce
1788 (1790) nedaleko
odtud založil dva
kaolinové doły v okolí
skalní skupiny Krucze
Skaly v Karpaczi*

Buchwald (Bukoles,
Bukovina) –
Bukowiec, Bukovník

*obr. 3. Friedrich August
Tittel: Krkonoše od
Bukovníku,
1. pol. 19. stol.*

Jelenow (Hirschberg)

Jelenov (Hirschberg) –
*Jelenia Góra, Jelení
Hora*

*obr. 4. Jelení Hora
od jihu, 1819*

v plné jeho vejtavnosti; an se mlha byla ztratila z údolí, a slunce jej krásně oslonilo. Mimo Vratislavy nejhlavnější obchodiště ve Slezsku s velekrásným kostelem a velikým bělidlem, cukrárnou a dílnami soukenickými. Počítá k 7000 obyvatelů katolických a protestantských. Hodinu od **Jelenova** leží lázniště (Badeort)

Vratislava – *Breslau,
Wroclaw, Vratislav*

Teplice (Warm-Brunn-Bad).

Teplice (Warm-Brunn-
Bad) –
*Bad Warmbrunn,
Cieplice Zdrój*

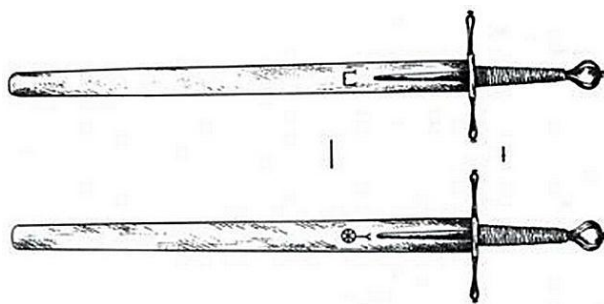
*obr. 5. Friedrich Gottlieb
Endler: Warmbrunn,
Cieplice Zdrój, 1792;
od leva evagelický
kostel,
Schaffgotschův
zámek, odděleně věž
a barokní fasáda
kostela sv. Jana, nad
ním Chojník, a ještě
nad ním vpravo
Šmielec, Vysoké kolo
a obě Sněžné jámy*

Původ i jméno své vzaly od **teplých** pramenů (vřídél), které již na začátku 12tého století vynalezeny býti měly; aspoň za času vévody **Boleslava Krispusa** roku 1275. Vřídlo se prejšťi ze skály, pod níž se voda v rybníček sbíhá ke koupání. Od r. 1771. dává se voda ta také k pití.

Boleslav Krispus –
*Boleslav IV.
Kadeřavý (Crispus)
1120-1173, už 1164
odstoupil Slezsko
svým třem synovcům*

Herma.

Z Teplic vedla nás po rovině dobrá silnice do pěkné vesnice, štěpnicemi obroubené, nazvané **Herma** (?) (Hermsdorf). Ve zdejším, hraběti **Šafkočovi** patřícím zámku nacházející se knihovna, obrazna, přírodovna a sbírka starobylostí, jest znamenitější, nežli bychom ji zde očekávali, a pravá okrasa celého vukolí. Osm prostranných pokojů jest tím naplněno. V knihovně jsem také české nalezl knihy, kterých, jakož i jiných, nejprvé latinských, horlivý **Mirovít** šetrně užívá ke svému spisu. V obrazně nejdříve do očí padá **Bolko I., II. a III., Anežka**, rodilá arcikněžna rakouská, rodni kmen vládařů polských od **Piasta**, Krušvického rolníka, začínaje.

Mezi starobylostmi rozličná braň: rytíř v železném odění, švihavka, meč, nímž jeden ze **Šafkočů** s'at byl a t. d.

Sklad tento, jakož i rozkošné oudolí těší neobyčejně jemného pocestníka; ze vzdělané a lidnaté krajiny hledí vzhůru k svědkům dávných věků do hornatého světa pustého, kde příroda nejdivočejší na se přijala podobu, a spatří v hrdé vysokosti na lesnatém vrchu

Kynast.

212 Rozkazně strmí vážný hrad ten věku prostředního. Roku 1278 byla vystavěna na planině té hory myslivna, kterouž **Bolke**,

Herma, (Hermsdorf) –
Hermsdorf am
Kynast, Sobieszów.

hrabě Šafkoč – *Leopold*
Gotthard
von Schaffgotsch
(1764-1834)

Mirovít – *asi Josef*
Mirovít Král (1789-
1841), obrozenecký
kněz, autor
přírodopisných,
topografických
a regionálně
historických článků

obrazna – *obrazárna*

Bolko, Anežka –
Boleslav I. svidnicko-
javorský, řečený
Surový
(*Bellicus*)1252/56-
1301; *Boleslav*
(*Bolko*) *II. Malý*
(*Parvus*) 1312-1368;
Anežka Habsburská
1321/26-1396, *jeho*
manželka od 1339

Piast – *polobájný Piast*
Oráč nebo též Piast
Koloděj, † kolem 870.

obr. 6. Goebel:
Schaffgotschův
zámek, 1801

obr. 7. Agnes Siebelt:
Kresba meče kata
Hanse Craffta,
kterým popravil
generála Hanse
Ulricha
Schaffgotsche.
Ideogramy
představují šibenici
a kolo

švihavka – *tím mečem byl*
23.7.1635 v Řezně
s'at Valdštejnův
generál Hans Ulrich
Schaffgotsch

Kynast – *Chojník, hrad,*
627 m n. m.

Bolke – *Boleslav I.*
svidnicko-javorský,

vévoda svidnický, muž velmi krásný a statečný dle obrazu jeho v zámku hermonském, r. 1292. v pevný hrad přistavěl. Později byl zemní strážkou, ušel ztroskotání třicetileté války, a měl obyčejně 60 mužů císařské osádky.

*řečený Surový
(Bellicosus) 1252/56-
1301*

*obr. 8. Carl Mattis:
Zřícenina Chojníku,
1. pol. 19. stol.*

S potěšením prodlívá zrak na této tvrzi, an nás zřícení starověkosti tak rády zavodí v blahé myšlenky snářské o času a minulosti. Hora, na níž **Kynast** strmí, jest první, jenž se na patě těch **Krkonošských velikánů** 800 stěviců zvejší nad rovinou zemní dosti příkře vynáší, na své pak polední straně kolmá, činí s nejbližším pahorkem tak nazvané pekelné údolí (peklec). Na kolmém tom srázu stojí Kynast, a zdá se z důli oku lidskému, jakoby se, co odvážlivé stavení, na té skále jen vznášel. –

*pekelné údolí (peklec) –
Höllengrund,
Piekielna dolina*

Cesta se vine vysokými jedlemi, nepochybně po zboření hradu vyrostlými, ku strážnému kamenu, jenž dříve tvrzi za hlídku sloužil. Dokročivše vrchu, stojíme před vážnými zbytky hradu zpuštěného, jehož zdě, nebyvše mocí nepřátelskou, nýbrž ohněm zkaženy, až posud dobře zachovalé času i povětrí vzdorují, jako všecka zednická díla dávnověkosti. Z předhradí, nízkou zdí obroubeného, přijde se branou, na níž domek, do prvního prostranství. Druhá zeď, s okrajem a příležitostí k střílení, byla příhodnější již k silnému v tehdejších časech odporu. V hlavní bráně byla jáma vodou naplněná a ohražená. V první oddělení jest hladomoř, polouzděná věž, a zbytky chlívů. Druhá brána vede do vnitř dvoru; v prostředku stojí planýř, na straně zbořená kuchyně: ostatní leží vše v zříceninách. Vysoké zdě a hradby odolaly však zuřícímu ohni, a stkvějí se, jakoby nedávno čerstvě zděny byly. Byťby i sem se nepřítel vedral, mohla jej osádka předce ještě vyhnat zbraní, z horní hradby naň metanou (hazkami?). Vnitřní díl hradu při věži mohl býti dvě neb tři poschodí vysoký, an se ze zřícenin na jeho rozdělení souditi nedá. Nahoře jsou ještě dvěře v gotickém způsobu a kus malby v kapli k spatření; dole sklep, studna a prachovna, ohni odolavší. Dle zpráv měla se tam nacházeti jedna veliká

světnice, čtyry menší, devět komor, zbrojnice a t. d. Na věži, nyní novými schody zaopatřené, an se s ní celá krajina přehlédnouti může, byly hodiny. Posledního srpna 1674 uhodiv hrom do ní, zapálil, a v málo hodinách shořela celá tvrz se vším tím, co si tam ukryli údolané (obyvatelé v oudolí) před Švejdy, do Braniboru se tisknouchými.

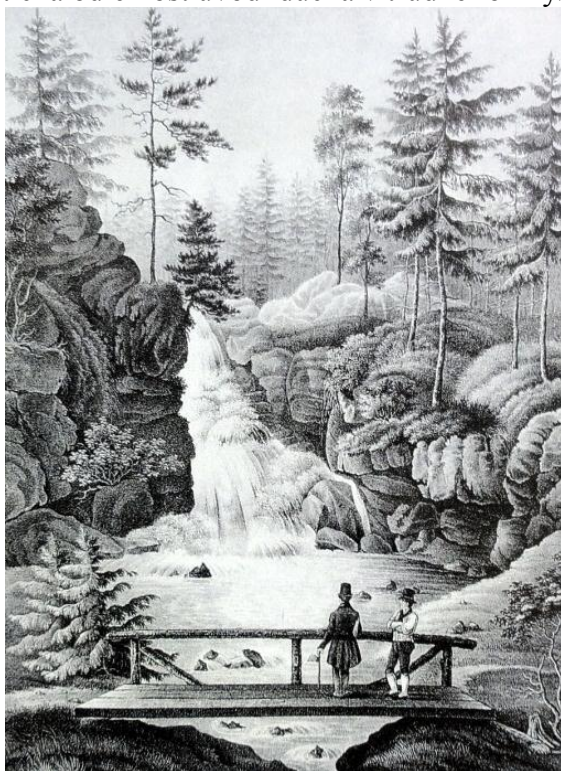
Zamřížené okno do věže má ukazovati vězení pověstné **Kunhuty***). Náramnou pevnost hradu, a jeho odvážné vystavění označují vysoké pevné zdi a hradby na kolmé skále polední strany k pekenci, právě tam, kde kolmá propast jejich potřebnost nejméně kázati se zdá.

Nyní tam přebývá v létě nájemník, jenž hospodu má, an tam množství hostů lázeňských přichází a přijíždí z **Teplice**, k jejichžto pohodlí předhradí připraveno jest. – Jeden mladík byl povolán, aby nás provedl a všecko vysvětlil, ale právě tak hrubě se k nám měl, jako onen, jenž nás po zámku dole v knihárně, obrazně a přírodově prováděl, zdvořile a ochotně.

Rozžehnavše se sídlem Bolkovým, a sstoupivše v lesnaté údolí, ubírali jsme se do temné svatyně hor **Krkonošských**, tam co šuměcí voda řeky

Hain (Hainfall)

v hlubinu padá přes hrubé kameny ve stromnatém skalí. Temno a milo tam jest; obydlí skormoucených, tichost a samotu milujících duší. Stejně tleskavý spád vody, jemná temnost, tichá odlehlost uvodí ducha v trudné rozmysly.

*) Viz Čechoslava 1821 str. 226. (pozn. J. M. Ludvíka)

Kunhuta – *podle pověsti dcera pána hradu nutila nápadníky objet na koni hradby. Všichni se zřítili až na posledního, který však krutou Kunhutu odmítl. Ponižená panna se pak sama vrhla do propasti.*

Hain (Hainfall) –
Podgorna, Wodospad Podgornej; Przesieka

obr. 9. Carl Mattis:
Hainfall, Wodospad Podgornej, před 1840

213 Jaksi smutně rozvlaženi, opustili jsme to místo a vyjdouce z lesa do vsi **Sajon** (Seydorf), padla nám do očí

Sajon (Seydorf) –
Seidorf, Sosnówka

Kaple sv. Anny

Kaple sv. Anny – kaple u Dobrého pramene (Dobré Žródlo) z r. 1718 na záp. svahu vrchu Gräberberg, Grabowiec. Roku 1812 sem byl přenesen obraz sv. Vavřince z odsvěcené kaple na Sněžce.

obr. 10. Carl Mattis:
Kaple sv. Anny

ve stkvoucím se blesku zapadajícího slunce na poskloní hory **Krebel**. Příjemnost a lahodnost místní odmění poutníku cestu. Příchozí najde často společnost na tom posvátném místě, jenž se spolu svatyní přírody nazvati může. Znameníť vejška, na níž kaple stojí, má již vlastnosti středních hor; hrubé skaliny, vysoké jedle a smrky vroubí kapli, jejíž západní strana celému kraji odkryta jest, a od ní utěšená vyhlídka v dolejší údolí. Stavení jest okrouhlé a podle něho myslivna, v níž pocestný obsluhu s jídlem a pitím najde. Na den sv. Anny jest zde obzvláště hlučno.

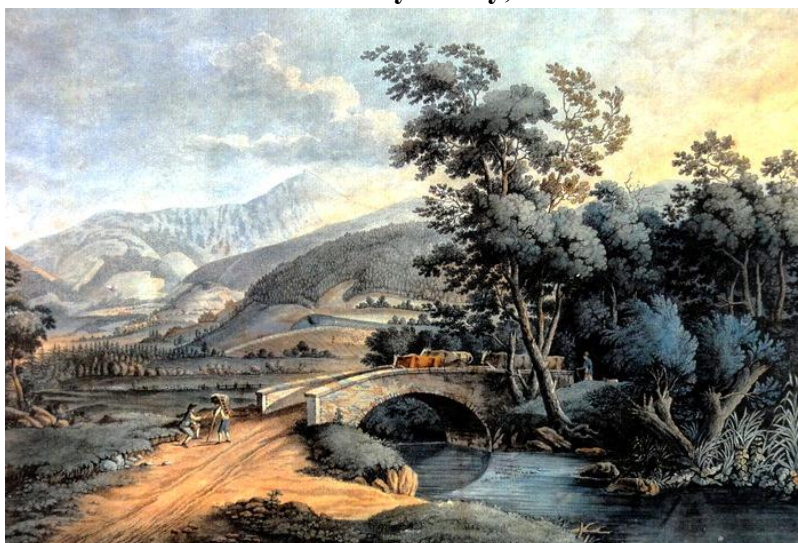
poskloní – svah

Krebel – Gräberberg,
Grabowiec
784 m n. m.

podle – vedle

Soumrak večerní celou již obestřel krajinu a děsnočerné hlubiny hrůzu vyzývaly ze sebe, an jsme od kaple scházeli v oudolí, a opět vzhůru; stromy vždy vyšší, les hustší a večer tmavější. Mrtvé ticho vůkol nás, jako na hrobech. V této zdánlivé osamělosti zablesklo nám skrze dlouhaté jedle světýlko z

Brátovy boudy,

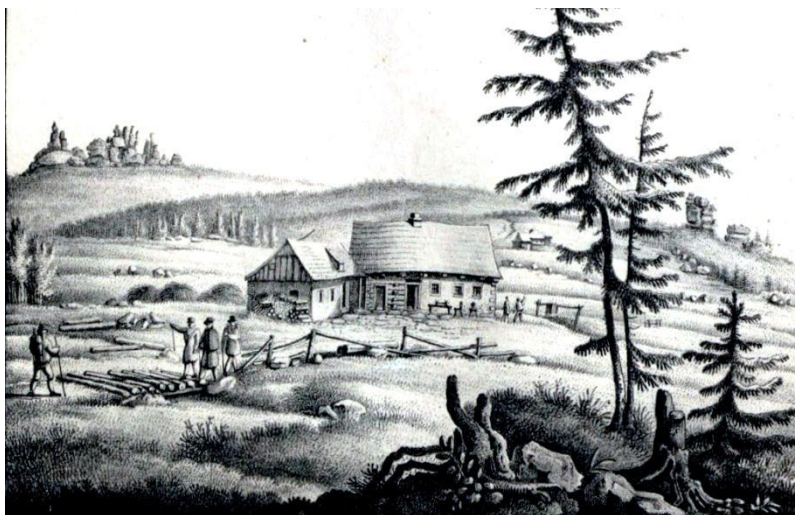
obr. 11. Sebastian Carl Christoph Reinhardt: Pohled na Sněžku, 1794; cesta přes řeku Lomnici směrem na Karpacz, Hamplovu boudu a Sněžku

v které jsme noclehem na seně zůstali, povečeřivše trochu pivné polívky a vaječnický, čili lívance na másle; v těchto boudách obyčejná strava pro příchozí. Tyto krkonošské chalupy jmenují se boudy, protože se od obyčejných domů dle své velikosti a vejmavnosti liší, an všecko těm horákům potřebné: světnice, komora, chlív, stáj a t. d. pod jednou střechou se nachází, aby v tuhé zimě, když mnoho napadá sněhu, nímž se často celý dům zachumelí, obyvatelé svůj příbytek za příčinou rozličných potřeb opustit přinuceni nebyli.

O půldruhé hodině s půlnoci zbudil nás posel, kterého jsme sobě k večeru předešlého dne vzali, a my se opět strojili dále. Vykročivše z boudy do lesa, bylo tma, jako v pytli. Ale v malé chvíli vyšel krásně měsíc a jasně nám svítil. Ha! jaké to city neznámé mocně dotíraly na srdce! Jaké rozjemy povstávaly v duši omámené! Napřed ty krkonošské velikány se svými vrchy, skalními strminami a propastmi buď v plné cloně měsíční, aneb v sivé hrůzoplňné černavě, noci věčné; nad námi tichý měsíček bledě se stkvíci ve svém stříbroblesku, vůkol nás pak hrůzné ticho. Obydlí duchů věčných, nezapůjčilos podobu svou době a okamžení tomu?!

218 Němě, v myšlénkách pověčných kráčeli jsme lesem vzhůru v krajinu vždy pustější a místa divočejší. Ve hrůzné pustině domníval by se býti pocestník, kdyby příčinlivý člověk i o to nejpernější se byl nepokusil, a byl nevystavěl obydlí na místech pracně vyhledaných, kde dobrotivá ruka nepostihlého Tvorce bylinky a travinky dosti skrovně rozšílo! – Dvě boudy

Šlinglova a Zajícova

zašedivěly se na palouku, za nímž obrovské skály: polednec, třískalec a kočičník do oblohy hvězdnaté strměly. Líbezně ranní ticho rozkošnou nám působilo cestu v jasné záři měsíce v krajině právě švejcarské do kopce, na němž

Brátova bouda –
Brodbaude pod vrchem Stirnberg / Czoło 874m, Karpacz gorny, zal. 1668; 2. nocleh J. M. Ludvíka a Josefa K. z pondělí 1. na úterý 2. 9. 1823; dnes bouda Stokrotka (Sedmikráska)

zbudil nás posel – v úterý 2. 9. 1823

Šlinglova bouda –
Schlingelova bouda, Schlingelbaude, 1067 m n. m. (stará zanikla 1954, nová vedle ní z r. 1894, pozdější schronisko Bronislawa Czecha, vyhořela 1966);

Zajícova bouda –
nedaleká Zajícova bouda, Hasenbaude, opuštěná 1946

obr. 12. Carl Mattis: Schlingelbaude před 1840 (za ní vpravo Hasenbaude, vlevo skály Pielgrzymy a vpravo Kotki)

polednec – *Mittagstein, Słonecznik, Polední kámen (kameny) 1423 m*

třískalec – *Dreisteine,*

Pielgrzymy, Poutníci
1204 m

kočičník – *Katzenschloss,*
Kotki, Kočičí zámek
1090 m

strmět – *trčet*

Bouda Hamplova,

Bouda Hamplova
(Hampelsbaude) –
dn. Strzecha
Akademicka

obr. 13. Ludwig Richter:
Hamplova bouda
1838

a několik kroků pod ní **bouda farská** leží (Hampels- und Pfarrbaude). První povstala, když se kaple na Sněžce, čili na kobce stavěla, aby v ní dělníci sobě odpočinouti mohli. Jméno obdržela ta bouda od děda nynějšího **Hampla**, jemuž přináleží. Vejživu a potravu berou z příchozích a z chování dobytka, an jim půda mimo byliny a chudinkou trávu ničehož neplodí. Ponebí jest sychravé a nemilé, a marné bylo jejich vynasnažení zde se sázením zemčat.

bouda farská
(Pfarrbaude) –
Pfarrbaude,
Geistlichebaude,
Farářova nebo
Duchovní bouda,
zbouraná 1828

kobka – *Sněžka, Śnieżka,*
Schneekoppe

zemčata – *brambory*

obr. 14. Carl Mattis:
Vnitřek Hamplovy
boudy, před 1840

Při stále jasném počasí schází se zde množství pocestníků, kteří po stájích na seně noclehem za vděk vzítí musí. My přišli ke čtvrté hodině ráno k této boudě, v níž ještě všickni tvrdě spali. Mrzutě nám jeden z domácích odevřel, a my vstoupili do světnice plné puchu mezi chrupající nocleháře, a požádavše toho nerudu, jenž nám odvíral,

rosolka – *sladký hustý*
likér např.
z šípkových růží,
pelyňku, máty; z ital.
rosolio

o sklenku rosolky, obdrželi jsme za odpověď, že nebude paní budít. „Nechte paní spát, a zbud'te hospodskou!“ odpověděl jsem mrzutě nad tou vyhlášenou slezskou zdvořilostí. Konečně zbudil obstárnou hospodyni, jenž nás ochotně obsloužila, a my se ubírali kamenitým travnatým přívrším přes žbluňkající poslední potůčky na rovnou, prostrannou vršinu čerenu neb hřebenu Krkonošského přes 4000 střeviců vysokou nad hladinu mořskou, jenž se na způsob vln znamenitě v šířku a dylku vynáší, a v česká oudolí sklání. Všickni tito předmětové nacházejí se na severo-východní straně čerenu pohorního.

obr. 15. Carl Mattis:
Sněžka od Obří
pláně, kolem roku
1830

Horní planina, čili hladina vrchní, pokryta jest kamením, travou (škutinou a ostřicí) a křivcem (Knieholz), s nimiž se střídají bažiny. Hluboké ticho, pustá samota, kde ani ptáček nezaštěbetá, ani brouček nezabzučí, uvodí člověku na mysl, že osaměl v divé opuštěné krajině a že se nad zemí vynachází. Velkou část roku od listopadu až do července jest vršina pohorní*, sněhem vysoko zasypaná; někdy až 30 střeviců zvejší, tak že se pěšinky hrázemi vytýčiti musejí, a i ty se časem zachumelí a nové tyčky dají. Však i letní část roku má na skrovně příjemných a teplých dnů na této výši, kde oblaka se osnují, bouře a vichřice zápasí; ale zase den pěkný za čisté jasné oblohy má své zvláštní vnady a rozkoše: jemné modro nebeské, teplounké tiché povětří, stkvělost planoucího slunce, změnlivý koberec luk v šedé tmavosti křivce na celé té prvopřírodě, splývající tichost rozvlažuje v duchu blažený pocit věčného míru. A v takovémto rozvlažení ducha a plnosti blažených rozjemů kráčí pocestník dále na stezičce utlapané skrze keřnatý křivce, a blíží se k záměru hlavnímu, vznešené Sněžce, královně ohromných Krkonošů.

219 Znameníť již dle své podoby a velikosti, zdá se předc ještě náramně vysokou býti na vysokém pohoří. –

Právě počínalo na východě svítat, měsíc bledl, hvězdy se tratily na obloze; mlha řídká valila se z oudolí přes vršinu, a Sněžka, ní obalena, přicházela nám mnohem větší a vyšší.

I sama homole, čili kužel zdá se mnohem vyšší, snad proto, že se k čerenu svou úzkou a kolmou stranou obrací. Poslední kus cesty vede po hrázi (po stavě), roveň pohorní se hmotou

škutina – *kostřava, ostrá tráva rodu Festuca*

*) vršina pohorní. Tím myslím celou nejvyšší rovínu (Hochebene, plateau) nad Kovařovem (Schmiedeberg) začínající, na které straně Sněžka, čili kobka strmí, až nad Nový svět harrachovský se táhnoucí. Také **Čerem** se jmenuje, aneb **roveň** pohorní. (pozn. J. M. Ludvíka)

utlapané – *vyšlapané*

požeradlo – *propast*

oudolí velikánské
(Riesenthal) – *Obří*

Sněžky spojující, na jejíž obou stranách dvě pozeradla (propastě) se prohlubují. Stojíce na spodku kopce vysokého i příkrého, hleděli jsme na jeho smělý vrch. Skalní pěšinka vede vzhůru vedle propasti, nazvané **oudolí velikánské** (Riesenthal, na naší straně), do něhož Sněžka téměř kolmým srázem padá. Koho závrať snadno obejde, nechod' touto stezkou, která obzvláště na jednom místě při samé propasti v skutku strašlivá jest. – Ale již jsou přestálé a přemožené všechny nesnáze, obtíže a nebezpečství; dosažena jest koruna Hor Krkonošských, k níž se zrak bezděky z důli obrací, vznešená

důl, Riesengrund

obr. 16. Friedrich August Tittel?: Sněžka z Obřího dolu, 1. pol. 19. stol.

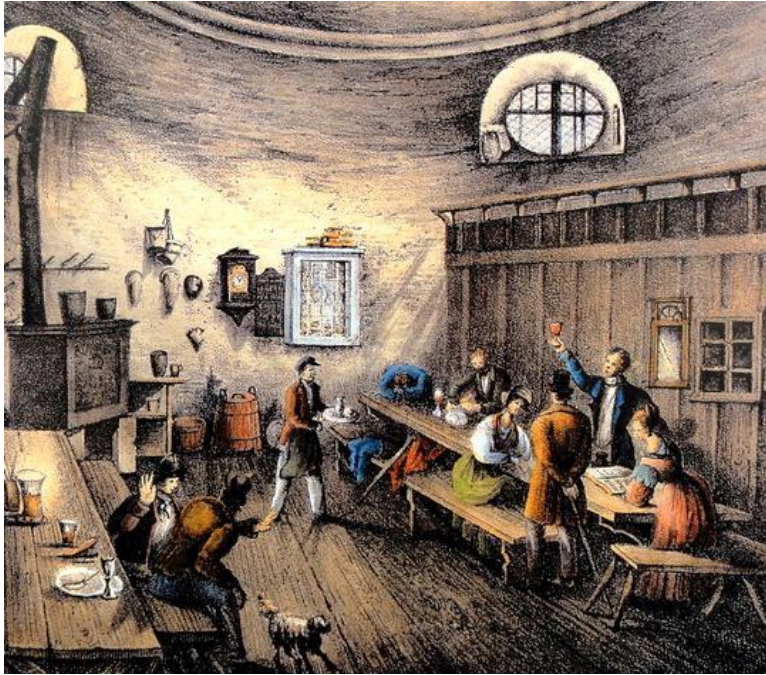
Sněžka.

*Z skalolitych základů se posléz Sněžka k nebi věží,
Mrak ji bělojasný věnec stále kolem čela sněží.
Vítězně svou do povětří granitovou nese báni,
Nesmírnosti její druzí pokoří se velikáni.
Mráz se pozorovatele nevděk bystře uchopuje,
S kobky, jenžto srázy vidí, an se propast rozděruje.
A zničení strašlivého naplňuje ducha citem,
V strmějících špičatinách, nebo pod žulovým slitem,
V zívajících rozsedlinách stosáhových skalohradů,
Lákající prejšťeniny v stříbrném se vinou hadu.
V pohřžení němém posléz v hloubné mysli ztracenosti,
Osamělý poutník vidí temné hvozdy v dalekosti.
Opřeniny nesmírné, jenž k stěnám Sněžky vazy tlačí,
Lichvíci kterýmž mechové čela vráskovitá mračí.
V dálce svíží palučiny, háje, stráně květné houště,
Blíže strašnou opustěnost, ticho, tvoroprázdné pouště. –*

Docházejí od západu, vrchu **Sněžky** přímo k východu jsem neviděl, an Sněžka přede mnou byla, ale po stranách jsem znamenal na obloze, že mocně již svítá; i chvátal jsem s kamena na kámen, až na ten nejvyšší. Ó jak jemných citů proud rozvlažil duši žádoucí! Miloněžná Jitřenka rozvíjela svou různozářnou roušku na úsvitě po obloze nebeské. Hvězdičky jitřní se tratily, měsíc bledl, v údolí šedalo. Blažené ticho, jakoby duchové zde bydleli. Jen cit a zrak zajímala blažící dychtivost; duch se tajil toužebností. Jen tam,

co světlojasna přibývalo, co vítězoslavná se zruměnila brána; jen tam na úsvit bylo upato oko naše do dálky nepostíhlé: a tam vynikla první jiskra všeoblažujícího slunce, různě zardělá, co diamant ohnivý. Ó duchu pověčný! pojmi názor ten zrakem svým, a citedlností svou vyvod' z něho pramen blažeností nebeských! – Jiskra, co diamant ohnivý, rozplála v kolo řeřavé, napříč prostředkem přepásané, do něhož oku nazřítí dlouho přáno bylo, až paprsky ohnivé zabránily nahlédnutí do svatyně. Ó vznešenosti přírody!

*V tmavém lampy dohoření v nebe modru zlehka hasnou,
Blednou denice i vlasy ojiskřené září jasnou,
Hon jest patřit, jak se v dálce svrchem Sněžky tvoří skalné,
Od par nočně vyzývaných schumelené mlhy svalné.
Jak se tyto bledotiny bojně mocí k předu berou,
Příchodem však Jasoňovým kvapně k temnu outěk berou.
Zatím v dálce východ celý šarlat přetahuje krásně
Mile pasy dalekými nebe obvinuje řásně.
V mraky šeré vylévá se, barva víc a více mění,
Předchozí až oblesk, jevě panovníka přiblížení.
V čelách vyšších skalin v dálce s stínem zšedivělým hraje,
V kopcích dálných posledně, kdež rosa ochladila kraje.
Přirození již se budí, již se jasní veškerého
Nebe báně, k oslavení příští slunce vznešeného.
Již se východ znítíl vešken, veškerem se světlo nese,
Chlumů zkamenělá čela doutnají, a soumrak v lese
Mizí, v borovině chvojně, nad oborou v rozlívání
Přemilém, se šíří kolem usmívavé červenání.
Z východu se lůna kule hořícího slunce valí,
Mrakověnců zhustlé před ní kvapně rozplývají svaly.
Skalin oholené vrchy šperkem obvíjejí zlatým
Hrdá čela, modrá hladkost vody jasnem hoří zňatým.
Teď se hrdě vytočilo slunce z moře plamenného,
Přirození světi vážně příští vůbec oslavného. –
V chvíli, když se víc a více mladinký den čistě bělí,
Tu se rázem matenice mraků zšedivělých dělí.
Mrak ten mizí, ta se trhá svála; mlhy více není,
Jasnem hrdě osvícené stkví se celé položení.
Oudoliny ještě páry chladné pod horami tlačí,
Oko z vejšky vidí, jak se šedivina v roklích mračí.
Zatím oko na východu v zlatých plameninách hoří,
Kdo na skále stojí, myslí, nový planet že se tvoří.
Hřebení již lemem krásným pozlacené stojí celé,
Slunce jako vítěz slavný své paprsky seje vřelé.
Veškeré tu' tvorstvo světi v sladkém srdce podnícení,
Zpěvem přírody velebné oživení.
Vážnem trnu, duchli víří s květy v nebes modřeništi,
Užasnutí prsy ouží, zabloudimli po skalništi.*

obr. 17. Carl Mattis?:
Vnitřek kaple na
Sněžce, kolem 1830

Skalnatá Sněžka, jenž nad oblaky stolec své vlády pevně umístila, 4950 střeovic*) nad hladinu mořskou, jest samostatný vrch, a toliko jižně a severozápadně spočívá na čerenu co nějaká kuželka neb homole; severovýchodně, kudy jsme včera šli, totiž od malé Úpy, jest nejpřístupnější; jižozápadně ale, kudy se ze Slezska přes **Hamplovu boudu**, jako my dnes; anebo z Čech přes Bělobud přichází, vypíná se kolmo z velikánského údolí. Nejvyšší rovina Sněžky, co kusé kuželky, obnáší v okolku přes 300 kroků. U prostřed té prostrannosti stojí **kaplička** okrouhlá, z důli as osm loket pevně zděna, vejš ale šindelem obita i pobita, v 17tém století vystavena a sv. Vavřinci posvěcena. Nyní však jest prázdná a slouží za hostinec; neboť když pěkně jasný den se podobá, jde dcera z **Brátovy boudy** (kde jsme noclehem byli) s děvečkou na Sněžku, přenoclehující v **Hamplově boudě**, odkud hodinu nahoru mají. S východem slunce tam přijdou (my je právě předběhli) obyčejně přes celý den zůstanou, a příchozí se snídání obsluhují: kávou, rosolkou a chleba s máslem. Bývalý oltář jest stolem.

*) časopis:

„Erinnerungsblätter“
udávají 5088. (pozn.
J. M. Ludvíka)

Bělobud – *Luční bouda*

Brátova bouda –
Brodbaude (viz 213),
dnes *Stokrotka*
(*Sedmikráska*)
v *Horním Karpaczi*

Hamplova bouda –
Strzecha Akademicka

obr. 18. Carl Mattis:
Hamplova bouda
mezi lety 1824-1840

Údolanům jest Sněžka znamenitá, an ji na úsvitě pozdravují co přítele, oznamujícího jim počasí denní. Ouzkostlivo jestiť jim, když pošmourné povětrí po několik dní kobku zachuchlí; a zase duše jim okřívá a obličej veselí, kdy v oblesku slunečním z mlhy a mraků vystoupí. Vážně vznešené divadlo rozvine se před očima na úsvitě, kdy údolí ještě v hlubokém soumraku spočívá, a první paprskové za horami šedými vystupujícího slunce kobku pozlacují. Jestliže za noci aneb k ránu výpary oudolím lehly, tedy se obalí kobka ve schumelené z nich mraky, čepici nazvané*), kteréž, sluncem osvícené, v rozmanitých barvách hrají, až se docela rozplynou, když slunce na obloze povystoupí.

*) Sněžka jest pod čepicí schovaná: dostaneme jistě (metelici) plískanici, říkají podhorané; (pozn. J. M. Ludvíka)

221 Jestli však povzduch (povětrí) čistý, a jen lehounké oblaky v něm se vysoko vznášejí, tedy Sněžka dle své přitažlivosti, jenž jí co ohromné hmotě vlastní, přitáhne na se jednotné mráčky, až je vítr opět odtrhne. Také povstávají z par obtěžkané mraky na čeřenu, anebo v oudolích příležitostech se schuchlejí, vystoupivše rozlehnou se po kopcích, shluknou se v hrůzoplňný mrakochumáč, spustí se trochu níže a přikrejí veškeré pohoří. Tenkrát se zabejvá oko v chumelici sivých oblaků a mlhy, s jejich střídajícími se útvory neb podobami zdánlivým třením a bojem jednotlivých mraků, s jejich povstáváním a mizením, jakož jsme my při svém prvním na ni vyjití viděli.

Jiné opět divadlo utěšeně vznešené udá se názoru duše jemné, když se slunce s oblohy jasné sklání, aneb v mráček večerní zapadá. Již v té době, když se slunce k západu chýlí, přechází slepící světlo polední v jemné libostné světlo večerní, a toté právě ta utěšená doba, v kteréž celé pohoří se svým skalím a kluzy, strminami a oudolími tak čarokrásně ojasněno jest, a se svým zeleným kobercem v nejspanilejších barvách se mění. Kouzelný purpur večerního zlatoblesku občerství Sněžku; a když oudolí temným soumrakem již obestřena jsou, bledé stíny po horách vždy vejš se táhnou, a záře večerní zbledla: tenkrát ještě jen Sněžka v osloně purpurové stojí, až i ji obejmě soumrak. –

Však ale nejenom v pěkném počasí poskytuje Sněžka tolik rozmanitých krasot, i zima připravuje tak vlnadných divadel. Sníh, který již sice v říjnu padá, ale na kobce, ze všech stran slunci, dešti i větru přístupné, ještě staje, zaobalí ji začátkem prosince až do konce března bělostkvělým rouchem, jež slunce za jasných dnů tak mile a krásně obestkví, že s radostí dlí oko na tom vrchu. Znamenité jest také, že údolanům pod Sněžkou východně a západně bydlicím právě to přichází, jakoby slunce v zimě nad ní a blízko ní vycházelo a zapadalo: neboť krásný a velebný jest západ slunce i v tom čase, co hory nejstkvělejšími a nejjasnějšími bělem přikryty jsou, jenž paprsky sluneční v nevýslovném bleskotu odráží, tak že ho zrak sotva několik okamžení snéstí může. Zašloli již slunce z obzoru za hory, a temno údolím lehlo, třpytí se stříbrobílá

Sněžka v jasném čistém modru nebeském; vycházející měsíc slavnost tu prodlužuje, přešeří vyšší hory bledým svým světlem, které se od hluboké tmavosti, nad údolínami spočívající, podivně liší.

Na vrchu jest z většího dílu do roka bouřlivé povětří, a zřídka kdy několik tichých dnů. Kaple, pokud byla odevřená, sloužila přichozím za outočiště v čas bouře a deště; nyní jen síňka na půlnoční straně jest odevřená. Chladno tam jest arcit', a v tak znamenité vejšce mnohem studeněji, nežli v oudolí; předce však i na Sněžce věje příjemný větríček za jasných dnů letních, jakoby byl outerek, co jsme my nahoru podruhé vylezli, předce ale radno jest, aby se každý dobrým oděvem zaopatřil, sice toho oželí, jako můj společník při prvním tam vyjití.

outerek – J. M. Ludvík
a Josef K. vyšli
podruhé na Sněžku
v úterý 2. 9. 1823

Však ale nejenom zima, déšť, vítr a mlha doléhají nemile na přichozího, i před bouří a hromem není jist. Hromem a bleskem obtěžkané mraky rozlehnou se sice pod kobkou, a táhnou proudem větrným v okolní krajiny; ale i na ní seženou se někdy mračna, a i do kaple uhodil jednou hrom. Se Sněžky jest často vidět, jak blesk z černavých mraků nahoru i dolů švihá, když bouře v dolině.

Ale pročpak si váží smrtní drsnatou cestu k tomu vysokému hledišti? které z ohledu průměru země tak málo znamenité, a z ohledu vzdálenosti hvězdění nebeského docela zmizí! – Snadli proto, aby se co syn prachu nad obmeznou pozemskost vyvýšil?

222 Aneb, aby zde, vzdálen odevší roztržitosti a hluku světského, klaně se pokorně všemocnému Tvorci, ohromná díla jeho obdivoval, srdce v tom čistém povětří vážněji cítilo, a duch slavným rozjemům se oddal? –

Pohnutky nepochybně jsou rozličné; nejslechetnější ale bezpochyby ohledy, proč tak veliké množství na tu výsost vystupuje, jsou: Rozjímání a obdivování přírody; pohled na východ a západ slunce, za kterouž příčinou mnozí již o půl noci nahoru se derou.

Slavnější jest arcit' divadlo na tomto vznešeném místě, nežli v rovinách krajských. Obzor jest nesmírně prostrannější; slunce dříve vychází, a jitřenka v čistém jasném povětří zářnější, a zrak daleko, vysoko i hluboko prostoru proniká. Krásný pohled na světlo, vezdy hloub do oudolí plynoucí; rozptylování tmavých stínů, na nížinách rozprostřených; proměna barev a světla; stíny vrchů, skal a propastí, jenž se běhlají s rozmáhajícím se světlem: to vše nebeskou útěchou naplňuje duši. Nahoře již plesáme v osvitě ranní, když ubohý údolan ještě v hluboké temnosti vězí. Také když mrak, nebo lehká mlha vycházející slunce zachuchlí, zaujímá člověka hrůzný boj velikánských mraků v divném se střídání. S postupujícím sluncem dostane okolí jinou jasnost a barvu, a mohu říci, že světlost plálajícího poledne není právě ta nejpříjemnější. Zelenost obdrží hlubokou barvu; tmavé lesiny

vezdy – vždy

zčernají a skály jsou šedými požáry obestřeny: světlo i stín ostře doráží. –

Utěšenější divadlo jest, když se slunce k západu sklání. Jemné rozvlažující světlo objasní hory i doly; zelenost se mění v rozmanitých barvách. Neznámé pocity zaujmou člověka, a nimi opojený duch jeho horuje v osvitě, kterým královna denní při svém se loučení obestkvěla hory. I noc, neníli obloha zamračená a měsíc svítí, má své krásy a příjemnosti, an se hvězdy na té výsosti v povětří čistém jasněji třpytí; které však jen pocítěny, ale ne popisovány býti mohou.

Sněžka sestává z prvožuly; na méně příkrých stranách přikryta jest prvoopukou. Čáru sněžnou nedosahuje, anby ještě tisíc střevíců vyšší býti musila; ano, že holá a ze všech stran slunci přístupná, sníh na ní nejdříve staje, a předce za pochopitedlnými příčinami nic na ní neroste, vyjmouce pohaninu (baldenskou? anemone alpina) a mech fialkový. Čerem, na němž kobka sedí, má množství znamenitých bylin.

Kdo neobyčejné skaliny, rozkošná a vznešená místa miluje, v podivných útvorech pohorních vnitřní zalíbení má, a i v těch nejdívočejších způsobech mocné přírody se kochá, ten se ouplně ukojí nahlídnutím do hrůzohrozného úpského oudolí, jinak nazvaného **velikánského**, neb **d'áblova** propast, čili požeradlo. Toto dlouhé, příkrými kopci uzavřené údolí, jenž se od Sněžky dolů 2000 střevíců v hlubinu tratí, tak že v něm nacházející se boudy oku téměř mizejí, zavlažuje Úpa, prejšťící se stříbrným pramínkem ze skal vysokých. Nad ním v pravo jest **Rýbecálova** zahrádka, zelené místečko na skalnatém poskloní. Hory ty rozsahují do Čech dále, nežli do Slezska, a oko bloudí po nich až mu vysoké kopce, **Studenec** a **Kozinec**, vyhlídku zamezí. Neméně příjemně leží Bělobuda na rovině pohorní, jakož i kus hladiny velikého rybníka se třpytí. Údolina k Jelenovu (Hirschberg) a rovina dolnoslezská se sousedním Polskem s věží města Fraustátu a zámek Lišovským jsou nejvzdálenější k spatření. Výše Sněžky k průměru zemi poskytuje obzor do 36 – 40 mil v průměru; s ní se tedy právě zeměpisná délka a vzdálenost dvou míst určití mohla, což se také v skutku stalo k určení délky z Vratislavi a Prahy, an oheň co hlediště na Sněžce roznícen byl, jež na hvězdářských, dle slunce zpravených hodinách v obou městech pozorovali, a tak rozdíl času, pročež i délku a vzdálenost našli.

pohanina (baldenská?,
anemone alpina) –
koniklec alpský

mech fialkový – řasa
Trentepohlia iolithus

oudolí velikánské, neb
d'áblova propast, čili
požeradlo – *Obří důl,*
Riesengrund

Rýbecálova zahrádka –
Krakonošova
zahrádka v horní
části Úpské jámy

Studenec – *Studničná,*
Brunnberg spolu
s Luční horou,
Hochwiesenberg

Kozinec – *Kozí hřbety,*
Ziegenrücken

město Fraustát a zámek
Lišovský –
Fraustadt, Wschowa
a Lissa, Leszno na
velkopolsko-slezském
pomezí

obr. 19. Antonín Balzer:
Čertova zahrádka
neboli Krakonošův
revír, 1794;
Studničná hora
a Úpský vodopád
ze Sněžky

223 Ve zdejší kapliče drživali před několika lety ještě katolíci veřejně slavnost na den sv. Vavřince. Duchovní z Teplice, aby blíže měl na kobku, zdržoval se na ten čas pod kobkou dole hned pod Hamplovou boudou, proto se také ta bouda až potud **Farářská** nazývá.

den sv. Vavřince –
10. srpen

kobka – Sněžka, Śnieżka,
Schneekoppe

Farářská bouda – viz výše
(218)

226 Celý den úterní strávili jsme na Sněžce, ráno ve společnosti asi 25 osob obojího pohlaví, mezi nimi v rozmlouvání českého kazatele z Drážďan, rodilého Moravana, a dvou studujících bylinářství též z Drážďan; odpoledne ale malíř rejsováním několika okolních míst a položení, já pak čtením **Polákovy vznešenosti přírody** čas trávil. Viděli jsme prvního dne strašlivý rozbój mlhavého studeného jitra, druhého pak dne vznešený slunce východ, tichou bledostkvělost polední, a utěšený západ slunce, jakož, i jdouce nahoru, příjemnost jasné hvězdnaté noci.

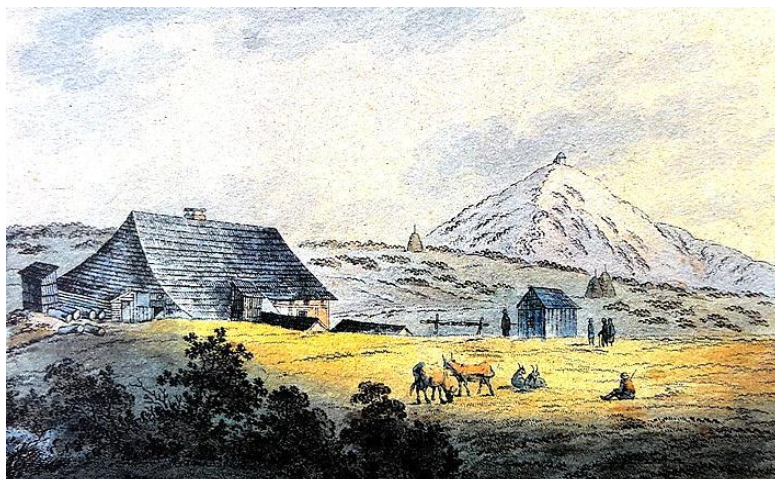
Polákovy vznešenosti
přírody – Matěj
Milota Zdirad Polák,
(1788 – 1856),
básnická skladba
o šesti zpěvech
„Vznešenost přírody“
(1819).

A tak, pocítivše radostí, o nichž mnoho tisíců lidí ani pomyslu nemá, a i z těch, kteří sobě tu cestu váží, mnozí nadarmo jdou, aneb aspoň kolik dní čekati musejí na den jasný; a rozloučivše se se Sněžkou, slízali jsme po té samé západní skále, do níž od času, co tam pruská královna byla, schody vytesány jsou, ne beze strachu a s opatrností. Pod kobkou vedla nás cestička rozlehlou rovinou, malou pustinou **Koby** skrze křivec a byliny v hluboké osamělosti, až nás přivítala

pruská královna – Luisa
(1776-1810)
s Fridrichem
Vilémem III. vyšla
na Sněžku
v doprovodu rodiny
hraběte
Schaffgotsche
18. 8. 1800.

Koba – Koppenplan,
Obří pláň, Rownia
pod Śnieżką

Bělobuda.

obr. 20. Friedrich August Tittel: Luční bouda, před rokem 1833

Jako na slezské straně trochu pod vršinou na poskloní **Hamplovna** (Hampelsbaude), tak jest na naší straně v rovině pohorní **Bělobuda** (Weiße oder Wiesen - Baude), obě dvě tři čtvrtě cesty od sebe a každá dobrou hodinu od kaple vzdálená. Dřevěný kříž mezi oběma znamená hranice. Bouda ta 4284 střevíců nad hl. m. jest dřevěné prostranné stavení s přístěnkem na rovině pohorní dobrou hodinu kolem sebe rozlehlé, jen k polední jest stráň. Po schodech z venku do lomenice jde se na stáj, kde pocestníci noclehují. Loňského roku jest vyzděn příbytek na způsob sálu as 30 kroků naproti. Z vnitřku jde se na půdu, kde hosté spávají všickni pohromadě. Pro ženské jest obedněná přehrádka. Hospodář hlídá 30 krav a 37 koz, které celý den po pastvě na palouku a ve křivci rejdejí, každá se zvoncem, jejichž zvonění a klinkání chvílkami těší, ale také omrzí, obzvláště když v noci, ve chlévě stojíce, ze spaní vytrhují. V zimě se bouda celá zachumelí, tak že si střechou ven skrze sníh díru hrabati musejí; pročež se také v říjnu s dobytkem do oudolí odstěhují, a jen asi tři osoby s 8 krávami tam přezimují. Čistota v té boudě jak ve světnici, tak ve chlévě jest chvály hodna. Kousek nad boudou sbíhá se z močárů stříbrný potůček, padá u boudy ze žlabu na kolo, které pohybuje strojem, jenž ve přístěnkú ve dvou másnicích tluče podmásli chutné. Potůček ten má býti **Fluvius albus** (bílý potok, Labe), jenž se v dolině s pramenem labským stýká. Krajina sama má něco vlastního; pustý palouk bez vlnadných rozmanitostí, toliko vyhlídka na Sněžku, jenž se v obhledu co osamělá skála vypíná.

Bělobuda (Weiße oder Wiesen - Baude) – Luční bouda, Wiesenbaude (na Bílé louce u Bílého Labe), 1410 m. 3. nocleh J. M. Ludvíka a Josefa K. z úterý 2. na středu 3. 9. 1823

Hamplovna (Hampelsbaude) – Hamplova bouda, Hampelbaude, podle majitelů jm. Hampel (1758–1863), dn. Strzecha Akademicka 1258 m

vršina – vrchol, návrší

poskloní – svah, úbočí

kaple – kaple sv. Vavřince na Sněžce

střevíc – stopa = 4 dlaně = 12 palců = 29,6 cm až 31,32 cm

k polední – k jihu

krok – 1½ lokte, ale také 2 lokte (loket český = 59,14 cm - 59,3 cm)

močár – močál

másnice – máselnice

Fluvius albus (bílý potok, Labe) – Bílé Labe, Weisswasser

ve středu – 3. 9. 1823

Ve středu slunce již jasně svítilo, a celý den ticho a teplo zůstalo, nastoupili jsme cestu po čeřenu, čili rovině pohorní,

k západu se táhnoucí. Nedbajíce stezníku, jenž se v kamenitých místech tratí, kráčeli jsme od jednoho znamenitého předmětu k druhému. Lidé se právě obírali sušením sena po celém čeřenu. Zarazejí kůl do země, asi osm loket vysoký, a kladou kolem něho seno do kupy, čili stohu, pevně ho ztlapajíce. Aby seno z důli nehnulo, an ho teprva v zimě na saněch lidé dovážejí, nakladou pod kupu chvojnatého křivce. Krajina po čeřenu jindy pustá a prázdná, an tam ani ptáčka slyšeti není, ani hrčícího potůčka, jen křivcem nebo kamením aneb vysokou travou vedoucí, poskytla nám obzvláštních radostí.

227 Po půl hodině stáli jsme nenadále na strmé skalině, a v hlubině asi 700 stěvíců pod námi zrcadlil se

Veliký rybník:

Veliký rybník – *Wielki Staw, Gross Teich*

obr. 21. Antonín Balzer:
Wielki Staw, 1794

Nepochybně svědek dávnověkosti dle jeho sopkám podobné útvory. S čeřenu jde žulová skála, téměř kolmo dolů, a svírá podlouhlou propast vodou naplněnou. Stav neb hráz jest přirozená skála. Z délí má asi 500, a z šíří 150 kroků, nad hl. m. 3000 stěvíců. Pohlednutí s čeřenu do toho tmavého jezera jest děsné a strašné, jakoby hrůzy noční a věčného mlčení nad jeho černými se vznášely vodami. Myšlénka, že jezero to bezedné jest, rozmáhá vnitřní ouzkostlivost, a skutečně jsme s olůvkem neb závažím dna nedostihli. – Vody má skoro vždycky stejně, an z ledníků v postranních rozsedlinách od roka k roku vydržujících, přibývá, a nepatrnou oku roztrhlinu skalní ubývá. Černavost jeho vody pochází snad od jeho položení a nesmírné hloubky. Že podivné to jezero pověře potravy zavdalo, jest něco přirozeného. Lid povídá, že ryby do něho vpuštěné a dříve poznamenané, v řece Odře vyplouvaly. – Ryba v té vodě nevydrží, protože příliš studená, a mnoho měsíců do roka zamrzlá; ryby ale, milující vodu studenou, mají také rády vodu tekoucí, jako jsou pstruhy. Pakli bouřlivo, ženu smrtedlné ouzkosti pocestníka od místa, kdeby staří pohané průchod k temnici (**orcus**) byli hledali, jež v jezera **Avernus**

temnice (**orcus**) – *Orcus*
v římské mytologii
bůh smrti a jedno
ze jmen boha
podsvětí

Avernus – starověký
název kráteru u
Cumae (Cuma)
v Kampánii (Itálie),
vstup do podsvětí

že našli, se domnívali.

S děsnými myšlenkami opustili jsme místo, kam jen horák někdy na sbírání bylinek hojících přijde, a spěchali jsme po čerenu přes kameny a trávu zakrnělým křivcem k

Poledníku (Mittagstein),

skále osamotnělé 4512 stěbiců, která z údolí slezského velmi patrná jest, a obyvatelům pověří prorokuje, jako Sněžka. Vyhledka zde jest prostranná daleko do Slezska, na Kynast, Teplice, Jelenov, landhutské, sokolské a jiné hory, pod nimiž teče Bobr.

Trochu níže strmí opět jiné velikánské skalí. Nepatrná cesta skrze močáry a křoví trvá asi hodinu; ale zříceniny prvopřírody jsou příliš vlnadné, než aby nenavštívil pocestník místo, na němž stojí

Trojanec (Dreisteine),

skalí ohromné, jenž vážnost káže k přírodě, jej vytvořivší, a spolu k přemejšlení zve: jak asi ty skaliny visící povstaly? Skalí to sestává z prvožuly, základu celých **Krkonošů**. Žeby se bylo skrze veliké prvovody tak uvrstвило, nedá se mysliti; neboť vejška jest příliš znamenitá. Spíše ale bylo pohoří to před drahnými věky mnohem vyšší, až ho povodně, lijavce a silné deště v nynějšího skalního kostlivce oplákly. Vesměs dílo to tvořící a mařící přírody v pustém svém okolí dojíhá bolestně pocestníka.

Poledník (Mittagstein) –
*Slonecznik, Polední
kámen (Polední
kameny)*

landhutské hory –
*Landeshuter Kamm,
Rudawy Janowickie*

sokolské hory –
*Falkenberge, Góry
Sokole*

Trojanec (Dreisteine) –
Pielgrzymy, Poutníci

*obr. 22. Carl Mattis:
Pielgrzymy, před
1840*

obr. 23. Carl Mattis:
Schlingelova bouda
před 1840, vpravo
nahore Polední
kameny. Dnes
nezastavěná horská
louka Polana,
1067m.

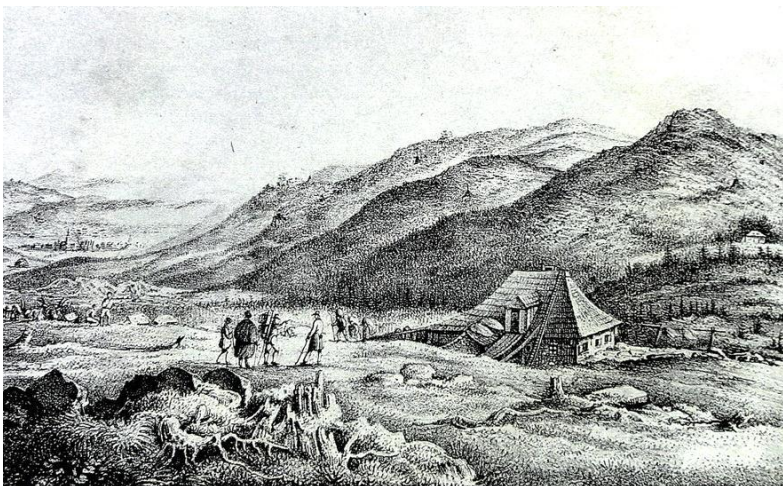
Trojanec, poledník i velký rybník leží na slezském poskloní, neboť hranice jdou čerem, na němž vinoucí se stezička mezující přivedla nás skrze trávu, kameny neb křivce brzy dolů, hned zas trochu vzhůru, jako po vlnění mořském až k

Malému Bouřínu (Kleine Sturmhaube)

vrchu osamělému a kamenitému, 4358 stěviců nad hl. m. vysokému. Stezník vede podle, my ale s kamena na kámen, co kamzíci skákajíce, na vrch jsme vylezli lehce, ale tím obtížněji dolů do hlubokého oudolí, lesem řídké porostlého. Zde mi napřed do očí padli ztroudnatělí, spráchnivělí kmenové od větru skáceni, kteří i 30 loket z délí a půl druhé objetí v obsahu míti mohli; kdežto jsem předc nyní v celém tom oudolí nespátřil strom, kterýby aspoň 15 loket vysoký a z objetě tlustý byl. (?) –

Zde jsou veliké bahnišťata až nahoru k

Petrově boudě.

obr. 24. Carl Mattis:
Petrova bouda,
před 1840; vpravo
na okraji je
Špindlerovka,
postavená až 1824,
nad ní Malý Šišák,
nahore uprostřed
Stonecznik a vlevo
Pielgrzymy

Petrova bouda –
Peterbaude 1288 m,
1811 ji postavil
Johann Pittermann,
podle něho název
Pieterbaud, 2011
vyhořela

V ní bydlí čtyry rodiny, totiž otec, dva synové a dcera, všickni ženati. Pět nejmenších dětí běhaly nazí. Večer seděl každý muž u své ženy a rozmlouvali. V budou té mají 27 krav a 15 koz; na zimu odejdou až na dva lidi a 4 krávy.

228 V levo v údolí jest k spatření kostelíček sv. Petra. Mimo této boudy není žádné na celém, asi 5 mil dlouhém čerenu, mimo Bělobudy. Ostatní jsou všechny mnohem níž v oudolích. –

Posilnění, mimo chleba, lívanců, špatnou kávou a darebným vínem, vedl nás posel křivcem vzhůru na

Bouřín veliký (Große Sturmhaube),

vrch osamělý, jako předešlý, a kamenitý, 4540 střeoviců vysoký nad hl. m. Přes veliké kameny vylezli jsme nahoru. Sturmhaube se nazývají tito dva vrchové nepochybně proto, že údolanům **bouři** (Sturm) oznamují, když mrakem, co nějakou čepicí (Haube) přikryti jsou, pročez **Bouřín** jsem je pojmenoval. Hned nad Petrovou boudou před **Bouřínem** jsou ještě dvě skalní strminy; první nazvaná **Dívčík** (Mädchenstein), protože jistá paní, z Čech do Slezska jdoucí, u těchto kamenů na sobě vyvrstvených poroditi měla dvě děvčátka. –

Druhá, kousek dál, jmenuje se **Mužák** (Mannstein), an u ní dva mužové zmrzli v měsíci září 1781. V okolí tom zmrzly také tři ženské 1780. v měsíci červnu. Od **Bouřína** přes veliké údolí vede cestička přímo na

Velkolo,

aneb veliké kolo (das große Rad); vrch kamenitý, ze třech stran hlubokými oudolími obmezen, a jen k západu s vršinou

Večer seděl – *Možná 4. nocleh J. M. Ludvíka a Josefa K. ze středy 3. na čtvrtek 4. 9. 1823. Ostatní noclehy pro zbytek cesty už nelze určit.*

kostelíček sv. Petra – *kostel sv. Petra a Pavla ve Špindlerově Mlýně z let 1802-7*

žádné boudy – *Špindlerovka 1198 m byla postavena až příští rok, 1824.*

Posilnění – *asi ráno 4. 9. 1823*

Bouřín veliký (Große Sturmhaube) – *Šmielec 1424 m*

Dívčík (Mädchenstein) – *Dívčí kameny, Śląskie Kamienie, Mädelsteine 1413 m*

obr. 25. Antonín Balzer: Šmielec, Sněžné jámy, 1794; vlevo nahoře Krakonošova kazatelna

Mužák (Mannstein) – *Mušské kameny, Czeskie Kamienie, Mannsteine 1417 m*

Velkolo, aneb veliké kolo (das große Rad) –

spojen, má 4700 stěvíců nad hl. m. Že **Velkolo**, jakož i malý a velký **Bouřín**, vrchové druhy mnohem vyšší byli, nelze pochybovati, an kameny, mnoho centů těžké, dolů se trousejí. Vrchové ti vypadají jako hromady hmotných kamenů holých, nahoře kusých. Na rovině vršni nachází se ještě stojna*) ze čtyř krovů, dole rozšířených nahoře spojených, chvojím propletený, jenž za času francouzské války sloužití měl co smolan, čili smolný věnec za znamení povstání všeho lidu proti nepříteli.

Velkolo stojí téměř v prostřed čereňa od Sněžky.

Sešedše s vršiny, šli jsme asi čtvrt hodiny a stáli najednou na kraji

Sněžnic,

čili sněžných jam (Schnee gruben). Dvě nesmírné zatrhliny neb vejmolní prohlubně, úzkou strminou rozdělené, k půlnoci rozevřené ohromí příchozího. Propast kolmá jest asi 1000 stěvíců hluboká. Kolmé skalostěny sestávají z navrstvené žuly, a strmí co nějaké sloupořadí. Z větší jámy, do které se žádný ještě neodvážil, vyvstávají ohromné hranolce a sloupové, dílem po stranách, dílem o samotě stojíce. –

Menší sněžnice není tak zubkovitá, ale znamenitá proto, že v ní Čedič (Basalt) k nalezení, jenž se zřídka v také vejšce nachází. Pracně a opatrně slezli jsme dolů, a s podivením viděli, že půda, jenž se s hůry rovnou, krásně zelenou loukou býti zdá, velikými, ostře hranatými, porůzno shromážděnými kusy kamenů přikrytá jest, mezi nimiž bujné rostliny vynikají. Západně těch sněžných jam vyvstává skalí, aneb raději příkrý kopec, celý čedičový, polednozápadně dolehající na žulu, ku které téměř přirostlý jest. Tento čedičový hmot jest u spodu 60-70 stěvíců široký, a vynáší se asi do polovice sněžnic vzhůru, kdež jakoby se do žuly ztratil. Čedič leží ve vrstvách na sobě, jest drobnězrnatý, černošedý a také v sobě obsahuje něco křemena a živce bílého (Quarz und weißer Feldspath). Povstání sněžnic mohloby se spíše mocnému otřesení neb propadnutí země připsati, nežli sopeckému vypuknutí.

Vysoké kolo, Wielki Szyszak, Hohes Rad 1509 m

*) Stojan ten má také sloužití za lešení těm, jenž vejšku Krkonošů vyměřiti chtějí. (pozn. J. M. Ludvíka)

Sněžnice, čili sněžné jámy (Schnee gruben) – *Śnieżne Kotły, Sněžné jámy*

obr. 26. Ludwig Richter: Sněžné jámy, 1841

Čedič (Basalt) – *V Malé Sněžné jámě je čedičová žíla až do výšky 1425 m n. m.*

Sníh i v létě v nich vytrvá, a v oblesku slunečním vyjasňuje ty prohlubně:

obr. 27. Carl Mattis?:
Malá Sněžná jáma,
1826-1840

229 Před sněžnicema na vršině strmí skalina pod jménem čertův kámen neb kazatelna (čerták); a čtvrt hodiny od nich jiná skála, nazvaná **Fijalík**, fijalkový kámen. Jsou to žulové kameny, drobninkým mechem porostlé, kterýžto mech vůni fijalkovou vydává, obzvláště když jest trochu vlhký a tře se. Tyto fijalkové kameny jsou i na Sněžce k nalezení na straně půlnoční, a v kapli jsou na prodej.

čertův kámen neb
kazatelna (čerták) –
Czarcia Ambona,
Krakonošova
kazatelna 1490 m

Fijalík, fijalkový kámen –
Violík nebo Labský
štít, Labski Szczyt,
Veilchenspitze
1472 m; kámen
porostlý řasou
Trentepohlia iolithus
s fialkovu vůní

obr. 28. C. W. Arldt:
Pohled Labským
dolem na Kozí
hřbety, 1840

233 V levo od Sněžnic poskloňmo dolů po palouku kamenitém a skrze močáry a křivec sejde se ku

Spádu Labe.

Půl hodiny od svých pramenů valí se zde **Labe** po skále, a padá v hlubinu přes 20 loket. Že voda s hůry až dolů na několika skalních strminách narazí, způsobí tím větší hučení i pění. V čele vodospádu strmí hora vysoká. V pravo se krotí údolí tmavé do Čech, nímž **Labe** se vine. Zticha přichází křišťálová jeho voda, rozpění a rozpráší se pádem svým na skalínách, a opět plyne tichošumě dále.

Ode spádu Labe přišli jsme podlé **Kotelce** (Kesselberg) na vrch kamením a travou pokrytý pod jménem:

Rybecálovo žertviště neb rejdiště.

Rejdiště (Rybezahls Lustrevir), poněvadž v okolí toho vrchu **Rybecál** své frašky a klamy s lidmi nejvíce provozoval, v rozličných podobách a oděvech jim se ukazoval a jich děsil; kdo mu ale černého kohouta za oběť neb **žertvu** přinesl a na té hoře obětoval, toho v pokoji propustil. Na její půlnoční straně jest okrouhlé prostranství obhraženo velikými kameny, kdež se mu ta žertva složití měla. –

K polední straně přes hluboké údolí vypíná se **Kozinec**, od nich pak na východ pověstné jezero leží, do něhož, hodili kdo kamenem, neodejde, aby ho bouře, chumelice nebo déšť nezastihl. – Z Rybecálova žertviště jeli jsme dolů přes 400 kroků na saněch, které zde k odvážení sena byly. S kopců, které ostřící porostlé jsou, svážejí mnozí seno i v létě dolů, jakž jsme i my viděli a sami se vezli, an to dosti čerstvě po té suché hladké trávě jede. Čeřenem té planiny šli jsme zase nazpátek k

Spád Labe – *Labský vodopád, Elbfall, 1258 m n. m.*

obr. 29. *Ludwig Erhard Lütke: Labský vodopád, před 1850*

Kotelce (Kesselberg) – *Kotel, Kokrháč 1435 m*

Rybecálovo žertviště neb rejdiště (Rybezahls Lustrevir) – *Harrachovy kameny 1421 m*

žertva – oběť

okrouhlé prostranství – *kruhový kamenný val, zvaný Růženčina zahrádka, vznikl mezi lety 1710 a 1742. Jméno má podle hraběnky Rosy Harrachové*

Kozinec – *snad Kozelský hřeben, Koschel Kamm, jižně od Kotle*

pověstné jezero – *asi Mechové jezírko pod Kotlem*

Zřídlo Labskému.

Zřídlo Labské – pramen
Labe, Elbquelle

V kotlině, ze třech stran ovršené, jejíž holá zašedivělá povrchnost rozlehlou pustinu tvoří, prejšťi se voda, jenž dává počátek Labi, které, spojivší se s menšími řekami, zúrodňuje Čechy, úzkými skalinami do říše půlnoční se vydere, a za Hamburkem v severní moře vtýká. Místo, kolem pramenů labských, jest bahnaté. Beze hluku a hřmotu tiše a volně prejšťi se několik pramenů ve studánce kamením ohražené, a plynou ve travnatých břehách v údolí k spádu Labe.

234 Plachá a pustá jest krajina, mající něco smutného, ale spolu milého a lahodného. Fijalík, Velkolo, Sněžka, Sedmidolí, Labské údolí, kotelec a rejdiště obezří oko od pramenů labských. Na památku své přítomnosti nechali arciknížata rakouská 1804 vystavět dva pilíře z kamenů s nápisy. Na jednom stojí: Arcikníže **Josef**, palatýn uherský.

dva pilíře z kamenů –
připomínka návštěv
arcivévodů Josefa
1804 a Rainera 1806.
Kolem 1830 už byly
pilíře rozebrány.

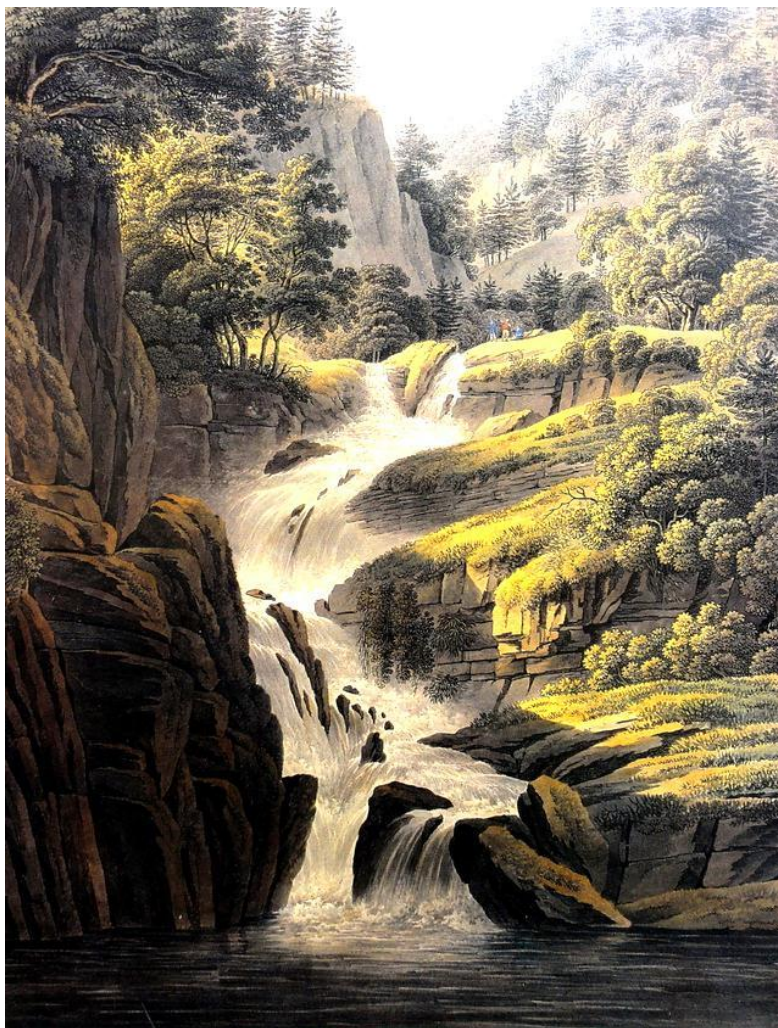
obr. 30. R. Bürger:
Pramen Labe, 1839;
vpravo ještě stojí
obnovená kamenná
pyramida s deskou,
připomínající
návštěvu dvou
arcivévodů 1804 a
1806. Za několik let
byl i tento objekt
zničen.

Od zřidel labských zašli jsme opět přes čeren na poskloní slezské po cestách obtížných přes vrchy a údolí, až nám zahučela v uších voda

obr. 31. J. H. Fritsch:
Mapa Krkonoš (záp.
část), 1816

Cakospádu (Zackenfall).

Cakospád (Zackenfall) –
na potoku
Kamieńczyk,
Zackerle; Wodospad
Kamieńczyka
(846 m n. m., nejvyšší
v Krkonoších 27m)

obr. 32. Joh. Philipp
Veith: Zackenfall,
Wodospad
Kamieńczyka,
1. pol. 19. stol.

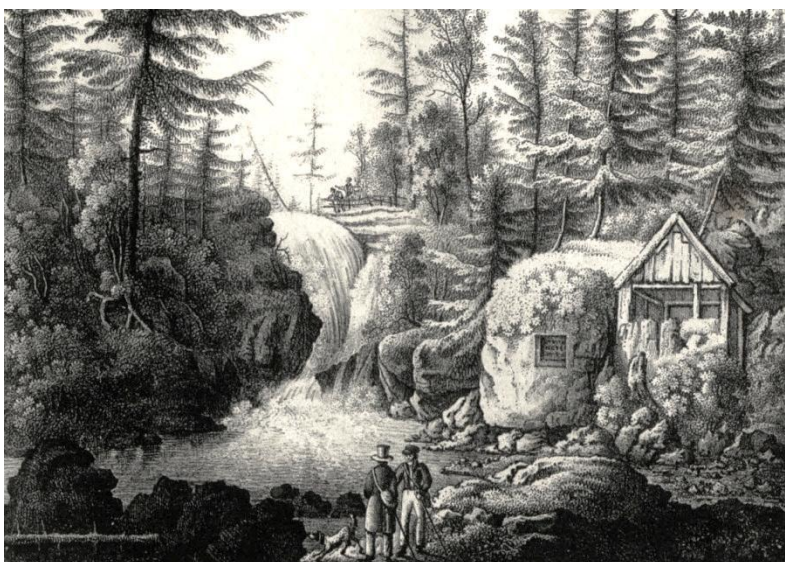
Se skály v propast děsnou padá voda jeho, ve hlubině 90 stěviců kolmou. V hlubině samé na dně jest ozábradlené stojště, z něhož se pád vody s vyšší skály pozorovati může až do spodního kotle. Lépe jest ale vodu v propast se hrnouti vidět, když jsme nahoru vylezli. Ale nejděsnější divadlo se nám představilo, když jsme po řebříku v požeradlo slezli, a tam před ohromnou skálou celý spád vody uzřeli, a obraz těch skalohradů, strmin, rozsedlin a směle vyrůstajících stromů duši zaujal. Voda nepadá v jednom srázu, jako v Adersbachu; noprž nejdříve v oblouku rozstříkne se o skalní výstrmek, dělí se v hranatém skalí a padá v několika pramenách v nejspodnější, náramností spádu hluboce vymletý kotel, v němž se hřmotně zpění a řečištěm ubírá dále do roviny slezské. Mnohem znamenitější má býti ovšem pád té vody na jaře, když řečiště naplněno jest vodou sněžnou, a to tím více, poněvadž toho času také dříví se plaví s horních lesů, a v to požeradlo přes vodospád se propadá se hřmotem, rachotem a třískáním hrozným.

Řeka **Cak** prejtí se pod horou **Kruhonoš***), kopcem obruči podobném, v pořadí čerenu pohorního. Vejška jeho obnáší 4280 stěviců nad hl. m., a ukončuje severozápadně

Řeka Cak – Kamienna,
Zacken

*) **Kruhonoš**

čeřen pohoří **Krkonošského**, an za ním počínají opět jiné hory, pod jménem **Jizeří**, v nichž **Jizera** řeka svůj počátek bere. Spojiv se **Cak** s několika říčkami, jako **Kochel**, jejížto vodospád též znamenitý jest, běží příkrým skalím v oudolí k **Petrovicům** (Petersdorf), proplyne **Písařov** (Schreibershaus), vesnici ve hlubokém údolí s chrámem katolickým a kostelem protestantským, ovlaží planinu kolem lázniště (Badeort. koupadlo?) **Teplice**, a ztratí se v řece **Boberu**.

S Cakopadem skončilo se pořadí přírodních znamenitostí v Krkonoších. Od něho vzhůru lesem přišli jsme přes vrch vysoký, **Šediv**, do údolí mile zeleného, v němž leží vesnice **Novýsvět** (Novosvět, Neuwelt), svým čistým sklem výborně znamenitá. Sklad sklených nádob ochotně nám tamnější pan kontralor okázal, která ale velmi skrovná byla, což znamením dobrého odbytu, an se ustavičně pracuje. Dílen, v nichž se sklo hladí neb brousí, jakož i do skla ryje neb řeže, jest zde mnoho. Také co se sklo přáde. Nový chrám Páně jest právě rozstaven.

(Reifträger), protože vrch jeho **kruhu**, čili **obruči** podoben jest; slovo utvořené dle **Krkonoš** (Halsträger). (pozn. J. M. Ludvíka)

Kruhonoš (Reifträger) – *Szrenica, Jínonoš*

Jizeří – *Jizerské hory*

Kochel – *Szklarka; Kochelfall, Wodospad Szklarki*

Petrovice (Petersdorf) – *Piechowice*

Písařov (Schreibershaus) – *Szklarska Poręba, Schreiberhau*

obr. 33. Carl Mattis: Kochel Fall, Wodospad Szklarki, 1826-1840

Šediv – *Ludvík už nazval Szrenici / Jínonoš / Reifträger Kruhonošem. Snad jde o další název téže hory, pro kterou později Kořistka navrhl Siňák / Sinná hora, nebo měl na mysli některý západnější vrchol*

Novýsvět (Novosvět, Neuwelt) – *původně v roce 1714 Neuwald, od 1930 součást Harrachova*

nový chrám – *kostel sv. Václava v Harrachově*

z let 1822-1828

obr. 34. Ernst Wilhelm Knippel: Sklárna v Novém Světě, před 1854

Odtud přes **Roketník** (Rochlice), kdež chrám Páně pro svou nábožnou jakousi prázdnotu a pěkně malovaný hlavní obraz, pád anjelů představující, navštívení hoden, ubírali jsme se po malé **Jizeře** dolů, a prohlídli **železnici** blíž Jilemnice, a spatřiv u rozpálených pecí při násilném tlukotu ohromných perlíků učadených kovářů, zuby šklebících, připadl mi živě na mysl Markův chod do železnice. –

V Jilemnici potěšil jsem se nenadále s několika svými bývalými spolubohomluvcí; a v **Brané** naučil jsem se osobně znáti horlivého vlastence **Mirovít**a, básníka oblíbeného, jehož výbornější polovici, ducha výtečného, již po mnohá leta miluji, a ve plodech zdárných se kochám.

Roketník (Rochlice) –
Rokytnice nad
Jizerou

hlavní obraz – od
D. Kindermanna

železnice – železárny

Braná – Horní Branná

Mirovít – asi Josef
Mirovít Král, viz výše
(211)

obr. 35. Neznámý
umělec: Vrchlabí,
1803

235 Radostně a potěšeně strávil jsem těch několik hodin v jeho přítomnosti, a teprv půlnoc, nás překvapivší, učinila konec našemu upřímnému rozmlouvání. Jak mne z Jilemnice do Brany můj milý **Vyskočil**, tak opět z Brany do Vrchlabí sprovodil mne dobromilý **Mirovít**. O, že pak mi nebylo přáno déle s ním býti a pohovořiti o vlastenství! –

Vyskočil – kaplan Josef
Vyskočil u kostela
sv. Vavřince
v Jilemnici.

obr. 36. Lorenz Janscha:
Okolí Vrchlabí,
kolem 1800

Prohlídna ve Vrchlabí hřbitov, klášter, kostel děkanský, hraběcí zahrada a zámek s čtyřmi věžmi, na ostrově stojící s třemi brány a mosty; jakož i papírnu znamenitou, a rozloučiv se srdečně s **Mirovitem**, převedl nás stezník po levém břehu labském údolím příjemným do **Hostiného**.

obr. 37. C. W. Arldt:
Hostinné,
1. pol. 19. stol.

Doslechna cosi o nalezení českých náhrobních kamenů při kladení dlažby v chrámu děkanském, požádal jsem o odevření chrámu a našel čtyři kameny náhrobní, asi tři lokte dlouhé, s těmito českými nápisy:

I. *Letha od narozeni sina božihho 1585 dne II. miesicze Rzigna vrozena panna Urssila sslechticzna z Waldssteina život swůg w panu dokonala – chowana gest i nini radostného wzkrzisseni oczekawage.*

II. *Leta 1585 ten pondělík (r) okuli V .. vmrzal pan Wojs z Waldssteina, a tuto gest pochowan.*

III. *Letha 1614. 2. dne Miesycze Aprillis vrozena Panna panna Katerzyna Sflechtizna z Waldssteyna život swug w Panu dokonala na Olessnicy (Els) a tuto pochowana gest nyní radostného wzkrzisseni a zmrtwých wstanj oczekawagize.*

IV. *Anno domini 1606. 24 Maii obiit nobilis ac strenuus eques Zdenko Wlachinie Kamenicky de Kamenic stirpis suae noviss generosiss. Waldsteiniorum familiae in armis et toga semper fideliss. aetatis anno 55. –*

Hostiný, Hostina –
Hostinné, Arnau

čtyry kameny náhrobní –
náhrobky Valdštejnů,
kteří koupili panství
Hostinné 1521 od
Vartenberků.

V. *Zdeniek a Waldsteyn Baro natus est Arnoviae anno recuperatae salutis 1558 stár 35 let.*

Jeden z těch dvou posledních jest již dříve z venku vezděn; na každém jest postava zemřelého, a ten s latinským nápisem má u nohou na jedné straně přilbici, na druhé orla. Mimo těchto kamenů byli jsou ještě tři z rúmu nevydobyté, které po mém odchodu vykopali. Na tom místě, před zábradlím oltárním, byla nepochybně někdy hrobka neb krypta, později zařícená. – V Hostiným jest také zámek a klášter. V průčelí radního domu stojí dva, as 10 loket vysokí velikáni, an druhdy takoví lidé v okolí tom bydleti měli; dva se i do města odvážili, a toliko horkou vodou k vypuzení byli: protož se před věky Hostina nazývala „Riesenstadt“ město obrů neb velikánů.

Na hřbitově ve Hradišti stojí u zdi kostelní opřený kámen náhrobní s tímto nápisem:

Letha Paně 1593 w pátek po pamatce S. Kateřiny před 24 hodinau dokonat w pánu život swug na zámku swém hradissti Heřmanowu Chaustnjku Urozený a Statečný Rytíř Pan Pecyngar a t. d.

Nejspíše že **Albrecht Pecyngar**, jehož smrt **Bienenberg** chybně udává na rok 1592. Na kameně jest postava zemřelého, jenž má pod hlavou lva, jako místo podušky neb podhlavničky, a v nohou přilbici neb hledění.

Odtud konečně přes Kuks, Jaroměř a Skalici jsem nyní opět, odkud jsem vyšel, v Náchodě.

Hradiště – Choustníkovo
Hradiště

Albrecht Pecyngar –
Albrecht Pecingár
z Bydžína, majitel
Hradiště od 1561

Bienenberg – asi Karl
Joseph Biener, rytíř
z Bienenbergu (1731
– 1798) okresní
hejtman v Hradci
Králové, otec české
prehistorie.

Skalice – Česká Skalice

Obraz velikánských **Krkonošů** mocně a živě pojal duch můj, an jsem je prošel v počasí právě nad míru pohodlném: jasno, ticho, slunečno a teplounko bylo. Když z města vyjdu z údolí na pahorek za dne jasného, a slunce krásně buď vycházeti, neb zapadati, neb na poledni státi vidím, zahoruje duch na Krkonoše, a bloudě po čeřenu od Sněžky k Bouřínu až tam, co Labe se prejtí, pocítím rozkoši opětých z rozmanitých názorů obrazných.

236 Neboť i skutečný obraz přírodní Krkonošů není vždy **stejně** srdce i smyslů dojemný a blažící, an bedlivého pocestníka brzo hluboký cit vyšší a neobmezené bytosti zaujímá, brzo ho jakési outlé tiché tušení a doufání blaží, brzo zas děsno, ouzkost a hrůza pronikne duši jeho. Cit nepostíhlé vznešenosti zaujme jej, když nenadále z vyššího hledišť na předhoří ohromné k nebi strmící hmoty útvory v plném světle denním před sebou spatří; tichá blahost, outlé tušení a vroucí žádostivost rozvlaží ho, když zapadající slunce to horné okolí osvětluje, a purpurová záře hory ozlacuje; když šedobledé temno doly již obaluje, když soumrak povystoupí, a toliko jen Sněžka a vrcholce samotně ještě v posledních paprscích slunečních se třpytí, posléz i ty zblednou, a šerým jasnem hvězdným zmírněná tma noční divadlo skončí. –

Přehlídky, čili stojišťata, z nichž se větší díl krkonošského pohorí přehlédnouti může, jsou dvě; obě na půlnoční, čili slezské straně. První, z něhož nejlepší a úplná vyhlídka do Krkonošů ze severozápadní strany, jest pahorek blíž Teplice, na němž kaplička stojí. Celé pořadí Krkonošů od Kovářova až k Jizeřínu má oko v názoru svém; něco nad míru vznešeného, jak tito hrdí vrchové a strminy, častokráte mrakovou oblohou přikryti, ze své výsosti osloněné, bouřné, osněžené, duchaprázdné a mrtvé, na nižší se milozelenající pahorky zhlížejí. Zdá se, že s nich nebe k dosáhnutí možno, a ubohý smrtdelník, jenž k zemi připoután, po svobodě touží, rád se v duchu zabere na ty vysoké vrchy, kteří svěskému hluku nepřístupné, za časů zbožnějších k tichému srdečnému rozjímání hledání a zvolení bývali, co místa tichá a pokojná.

Přehlídky čili stojišťata –
vyhlídky

obr. 38. Christoph
Nathe?: Pohled na
Krkonoše ze severu,
1804?; od Malého
Šišáku po Szrenici,

U prostřed před očima v nížině jest **Hrazec** u vsi **Stonov** (Stangenberg bei Stohnsdorf) přivrší nevelké, rozmanitě vzdělané k vyrazení, a výborná vyhlídka s něho do hor. Dále spatříme dolejší spojené kopce, mezi nimiž nejvyšší jest **Kreblec** (Gräbelsberg), na jeho hřebeni kaple sv. Anny, poutniště a známá pro svou krásnou vyhlídku a položení. Nad těmito předhorami vynáší se podlouhlý hřeben, čili čeřen **Kovářec** (Schmiedeberger-Kamm), a velikánský, šedivým kamením pokrytý **Holec** (Forstkamm), a nade všemi stráněmi, kopci, horami a vrchy strmí ohromný skalnatý kužel Sněžky osamotnělé, z polednovýchodní strany, jenž nad oblaky v prostore nebeské panuje ve vejšce 4950 stěvíců nad hlad. mořskou. V jejím sousedstvu jest **malá kobka** 4331 stě. – **Hamplovna** 3839 stě. – hráz neb stav velikého **rybníka**, **Trojanec** a **Poledník**. Nyní jde oko po čeřenu hlavním k západu v pravo, spočine na vrchu malého **Bouřína** i velkého, skloní se pod horu dolů na vesnici **Jírov** (Giersdorf), opět se vznese a prodlí na starověkém hradu, **Kynast**, pozná **Velkolo**, a pod ním na pravo **Sněžnice** v ostrém světle, od stkvělosti sněžné pocházejícím, z černavých stínů a temnoty. V pravo spatří ještě horu **Kruhonoš** a sestoupí s výsosti v dolejší krajinu lidské oučenlivosti a rozmanitého rostlinstva. Příjemné vesnice **Písařov** trochu vejš, a pod Kynastem **Herma** s pěkným zámekem a kostelem, a **Petrovice** rozkládají se v dolině, podivně se lišice se svou přírodnou i zpilenou krásou

Hrazec u vsi Stonov
(Stangenberg bei
Stohnsdorf) –
Grodna 506 m,
Staniszów

Kreblec (Gräbelsberg) –
Grabowiec

čeřen Kovářec
(Schmiedeberger-
Kamm) – Kowarski
Grzbiet, Strzecha

Holec (Forstkamm) – asi
Svorová hora,
Forstkamm je
synonymum pro
Schmiedeberger
Kamm, Kowarski
Grzbiet, ten má dva
vrcholy, ale ne holé

malá kobka 4331 stě. –
Kopa, Kleine Koppe
1377 m

Hamplovna 3839 stě. –
Hampelsbaude,
Strzecha Akademicka

veliký rybník, Trojanec
a Poledník – Wielki
Staw, Pielgrzymy,

a líbeznosti od pustoty a divokosti plaché do oblak strmících hmotů skalnatých.

Tak se rozprostře oku lidskému krkonošské to prvopohoří, z jehož zřícenin a sesutin se utvořily dolní předhoří a skály i strminy jeho. –

Druhé hledíště, jak mi řečino bylo, an jsem tam sám nebyl, má býti z jistého výstupku na silnici z Kovářova do Landshutu.

Veliký chrám přírody, **Hory krkonošské**, obsahují krásného a vznešeného tolik, že pouť k jich oltářům vždy trvajícím dojmem na ducha citedlného člověka upůsobí; a v přírodě Boží kochajícího se přítele,

237 který z roviny do těchto vrchů putoval, vždycky ve vzpomnutí si na ně a v zamyšlení se do nich, co nejutěšeněji oblaží.

*Ovšem,
Potně dobývá si chodec radost,
K výsostem když modrým vstupuje;
Ale,
Výhled krásný duchu činí zadost,
An vždy kouzelně se zvětšuje.
Traviny husté
Kamenné stohy
Střídají holiny suchopárné.
Šířiny pusté,
Žulové rohy,
Kladou se v roviny mnohodárné;
S výsosti k rovinám podívání
Nalézá v milém svět pomíchání.*

J. Myslimír **Ludvík.**

Stonecznik

Jirov (Giersdorf) –
Podgorzyn

Petrovice – *Piechowice,*
Petersdorf

*obr. 39. Adrian Ludwig
Richter: Jezero
v Krkonoších, 1839*

Landshut – *Landeshut*
i. Schlesien,
Kamienna Góra

Potně – *s potem*

*Zpracoval Pavel Breuer
2011-2012*

W tak, pocytiwše radostj, o nichž mnoho tisíců lidí ani pomyslu nemá, a y z těch, kteří sobě tu cestu vážj, mnozý nadarmo gdu, aneb aspoň kolik dnj čekati mušej na den jasný; a rozlaučiwše se se Sněžkau, slizali gme po té samé západnj skále, do nřj od času, co tam pruská králowna byla, schody wytefany gšau, ne bezestrachu a s opatnostj. Pod kobkau wedla nás cestička rozlehlau rowinau, malau pustinau Koby skrze křivec a byliny w hluboké osamělosti, až nás přiwjatala

Bělobuda.

Gako na slezké straně trochu pod wršinou na posklonj Hamplowna (Hampelsbaude), tak gest na naší straně w rowině pohornj Bělobuda (Weisse oder Wiesen-Baude), obědwě tři čtvrtě hodiny cesty od sebe a každá dobrou hodinu od kaple vzdálená. Dřevěný kříž mezi oběma znamená hranice. Bauda ta 4284 střevejů nad hl. m. gest dřevěně prostranně stawenj s přistěnkem na rowině pohornj dobrou hodinu kolem sebe rozlehlé, gen k polednj gest stráň. Po schodech z wenuku do lomenice gde se na stáj, kde pcectnjcy noclehugi. Loňského roku gest wyzděn přibytek na způsob sálu as 30 kroků naproti. Z wnitřku jde se na púdu, kde hosté spáwagj wšickni pohromadě. Pro ženské gest obedněná přehrádka. Hospodář hlídá 30 kraw a 37 koz, které celý den po pastvě na palouku a we křiwci regděgj, každá se zwoncem, gegichž zwoněnj a klinkánj chwilkami těšj, ale také omrzj, obzwláště když w noci, we chljwě stojce, ze spanj wytrhujj. W zimě se bauda celá zachumelj, tak že sy střechau wen skrze snřj djru hrabati mušej; pročež se také w řjnu s dobytkem do audolj odstěhujj, a jen asi tři osoby s 8 kráwami tam přezimujj. Čistota w té baudě gak we swětnici, tak we chlěwě gest chwály hodna. Kousek nad baudou sbřhá se z močárů stříbrný potůček, padá w boudy ze žlabu na kolo, které pohybuge strojem, genž we přjstenku we dwau mášních thuč podmáľj chutně. Potůček ten má býti Fluvius albus (břlý potok, Labe), genž se w dolině s pramenem labským stýká. Krajina sama má něco wlastnjho; puřj palauk bez wnadných rozmanitostj, toliko wyhljďka na Sněžku, genž se w obhledu co osamělá skála wypjná.

We středu slunce gjž gahně swjtilo, a celý den ticho a teplo zůstalo, nastawpili gme cestu po čerenu, čili rowině pohornj, k západu

transliterace

A tak, pocytiwše radostj, o nichž mnoho tisíců lidí ani pomyslu nemá, a y z těch, kteří sobě tu cestu vážj, mnozý nadarmo gdu, aneb aspoň kolik dnj čekati mušej na den jasný; a rozlaučiwše se se Sněžkau, slizali gme po té samé západnj skále, do nřj od času, co tam pruská králowna byla, schody wytefany gšau, ne bezestrachu a s opatnostj. Pod kobkau wedla nás cestička rozlehlau rowinau, malau pustinau Koby skrze křivec a byliny w hluboké osamělosti, až nás přiwjatala

Bělobuda.

Gako na slezké straně trochu pod wršinou na posklonj Hamplowna (Hampelsbaude), tak gest na naší straně w rowině pohornj Bělobuda (Weisse oder Wiesen-Baude), obědwě tři čtvrtě hodiny cesty od sebe a každá dobrou hodinu od kaple vzdálená. Dřevěný kříž mezi oběma znamená hranice. Bauda ta 4284 střevejů nad hl. m. gest dřevěně prostranně stawenj s přistěnkem na rowině pohornj dobrou hodinu kolem sebe rozlehlé, gen k polednj gest stráň. Po schodech z wenuku do lomenice gde se na stáj, kde pcectnjcy noclehugi. Loňkého roku gest wyzděn přibytek na způsob sálu as 30 kroků naproti. Z wnitřku jde se na púdu, kde hosté spáwagj wšickni pohromadě. Pro ženské gest obedněná přehrádka. Hospodář hlídá 30 kraw a 37 koz, které celý den po pastvě na palouku a we křiwci regděgj, každá se zwoncem, gegichž zwoněnj a klinkánj chwilkami těšj, ale také omrzj, obzwláště když w noci, we chljwě stojce, ze spanj wytrhujj. W zimě se bauda celá zachumelj, tak že sy střechau wen skrze snřj djru hrabati mušej; pročež se také w řjnu s dobytkem do audolj odstěhujj, a jen asi tři osoby s 8 kráwami tam přezimujj. Čistota w té baudě gak we swětnici, tak we chlěwě gest chwály hodna. Kousek nad baudou sbřhá se z močárů stříbrný potůček, padá w boudy ze žlabu na kolo, které pohybuge strojem, genž we přjstenku we dwau mášních thuč podmáľj chutně. Potůček ten má býti Fluvius albus (břlý potok, Labe), genž se w dolině s pramenem labským stýká. Krajina sama má něco wlastnjho; puřj palauk bez wnadných rozmanitostj, toliko wyhljďka na Sněžku, genž se w obhledu co osamělá skála wypjná.

We středu slunce gjž gahně swjtilo, a celý den ticho a teplo zůstalo, nastawpili gme cestu po čerenu, čili rowině pohornj, k západu

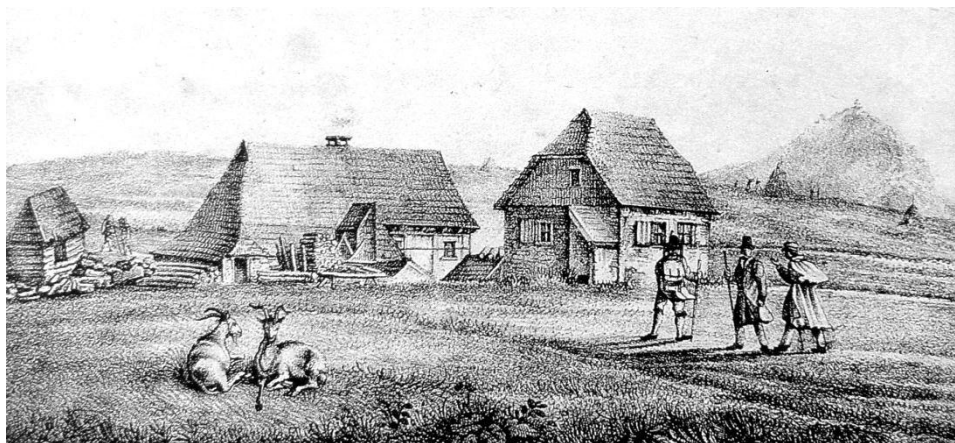
transkripce

A tak, pocytiwše radostj, o nichž mnoho tisíců lidí ani pomyslu nemá, a i z těch, kteří sobě tu cestu vážj, mnozý nadarmo jdou, aneb aspoň kolik dní čekati musejí na den jasný; a rozloučivše se se Sněžkou, slizali jsme po té samé západní skále, do níž od času, co tam pruská královna byla, schody vytesány jsou, ne beze strachu a s opatností. Pod kobkou vedla nás cestička rozlehlou rovinou, malou pustinou Koby skrze křivec a byliny v hluboké osamělosti, až nás přivítala

Bělobuda.

Jako na slezké straně trochu pod vršinou na poskloní Hamplowna (Hampelsbaude), tak jest na naší straně v rovině pohorní Bělobuda (Weisse oder Wiesen-Baude), obě dvě tři čtvrtě cesty od sebe a každá dobrou hodinu od kaple vzdálená. Dřevěný kříž mezi oběma znamená hranice. Bouda ta 4284 střeviců nad hl. m. jest dřevěně prostranně stavení s přístěnkem na rovině pohorní dobrou hodinu kolem sebe rozlehlé, jen k polední jest stráň. Po schodech z venku do lomenice jde se na stáj, kde pcectníci noclehují. Loňského roku jest vyzděn příbytek na způsob sálu as 30 kroků naproti. Z vnitřku jde se na púdu, kde hosté spávají všickni pohromadě. Pro ženské jest obedněná přehrádka. Hospodář hlídá 30 krav a 37 koz, které celý den po pastvě na palouku a ve křivci rejdějí, každá se zvoncem, jejichž zvonění a klinkání chvilkami těší, ale také omrzí, obzvláště když v noci, ve chlívě stojíce, ze spaní vytrhují. V zimě se bouda celá zachumelí, tak že si střechou ven skrze sněž díru hrabati musejí; pročež se také v říjnu s dobytkem do oudolí odstěhují, a jen asi tři osoby s 8 krávyami tam přezimují. Čistota v té boudě jak ve světnici, tak ve chlívě jest chvály hodna. Kousek nad boudou sbíhá se z močárů stříbrný potůček, padá u boudy ze žlabu na kolo, které pohybuje strojem, jenž ve přístěnku ve dvou mášních thuč podmáslí chutně. Potůček ten má býti Fluvius albus (bílý potok, Labe), jenž se v dolině s pramenem labským stýká. Krajina sama má něco vlastního; puštěj palouk bez vnadných rozmanitostí, toliko vyhlídka na Sněžku, jenž se v obhledu co osamělá skála vypíná.

Ve středu slunce již jasně svítilo, a celý den ticho a teplo zůstalo, nastoupili jsme cestu po čerenu, čili rovině pohorní, k západu

obr. 40. Carl Mattis: Luční bouda (datuje se mezi 1833 a 1840);

J. M. Ludvík už v roce 1823 uvádí: Loňského roku jest vyzděn příbytek na způsob sálu as 30 kroků naproti.

Trasa putování

31. 8. 1823 (neděle)

v neděli ráno – **31. 8. 1823** vyjel jsem v společnosti akademického malíře, p. Josefa K***, z **Náchodu** přes **Kostelec**, **Oupici** a **Trutnov** roztomilým oudolím po levém břehu úpském až k **Maršendorfu**; poslali jsme za Maršovem příležitost zpět; údolím vedoucí k vesnicím **Suché doly** a **Kolby**; do kopce příkré táhlého **Táhlín**; Langenberg; údolí **Latec**; **malá Úpa**, **nocleh** v hospodě blíž kostela v malé Úpě

Náchod
Červený Kostelec
Úpice
Trutnov

Horní Maršov, pak pěšky
Suchý důl
Lysečiny
Dlouhý hřeben

Latovo údolí
Malá Úpa –
nocleh restaurace U kostela

1. 9. 1823 (pondělí)

zбудil nás o dvou hodinách ráno; **Smrčín**; na rovinu hory **Černé**; Kapličku na vrchu **Sněžky**; po ostrokamenitém holém čefeně neb hřebeni (Forst- und Schmiedeberger-Kamm, **Holec** a **Kovařec**; **Kovařov** (Schmiedeberg); **Buchwald** (Bukoles, Bukovina); spatřili jsme město **Jelenow** (Hirschberg); hodinu od Jelenova leží lázniště (Badeort) **Teplice** (Warm-Brunn-Bad); z Teplíc vedla nás cesta; **Herma** (?) (Hermsdorf); **Kynast**; pekelné údolí (peklec); **Hain** (Hainfall); do vsi **Sajon** (Seydorf); **Kaple sv. Anny** na poskloní hory **Krebel**; světýlko z **Brátovy boudy**.

Malá Úpa
Smrčí
Svorová hora
Sněžka
Kowarski Grzbiet, Střecha
Kowary

Bukowiec
(spatřili) Jelenia Góra
Cieplice Zdrój
Sobieszów
Chojnik, hrad
Piekielna dolina

Podgorna, Wodospad Podgornej
Przesieka
Sosnówka
Grabowiec
Karpacz gorny
bouda Stokrotka (nocleh)

2. 9. 1823 (úterý)

O půldruhé hodině s půlnoci zbudil nás posel; dvě **boudy** - **Šlinglova** a **Zajcova**; obrovské skály: **polednec**, **třískalec** a **kočičník**; **bouda Hamplova** (Hampelsbaude); roveň pohorní, vrch **Sněžky**; celý den úterní strávili jsme na **Sněžce**; malou pustinou **Koby**; **Běluboda** (Weiße oder Wiesen - Baude)

Karpacz gorny
schronisko Bronisława Czecha †
(Stara Polana)
Polední kameny, Pielgrzymy, Kotki

Strzecha Akademicka
Obří pláň, Rownia pod Śnieżką
podruhé Sněžka (východ slunce a pak
celý den na vrcholu)

Obří pláň, Rownia pod Śnieżką
Luční bouda (nocleh)

3. 9. 1823 (středa)

Veliký rybník; zakrnělým křivcem k **Poledníku**; **Trojanec** (Dreisteine); až k **Malému Bouřinu** (Kleine Sturmhaube); k **Petrově boudě**; Večer seděl každý muž u své ženy a rozmlouvali (*asi další nocleh – poslední identifikovatelný*)

Luční bouda
nad Wielkim Stawem

Polední kameny
Pielgrzymy

Malý Šišák, Mały Szyszak
Petrovka (asi nocleh)

4. 9. 1823 (čtvrtek) a dále...

Posilnění, mimo chleba, lívanců, špatnou kávou a darebným vínem, vedl nás posel křivcem vzhůru na **Bouřin veliký** (Große Sturmhaube); před Bouřinem **Dívčík** (Mädchenstein) a **Mužák** (Mannstein); na **Velkolo**, aneb veliké kolo (das große Rad); **Sněžnice**, čili sněžné jámy (Schnee gruben); **Fijalík**, fijalkový kámen; skrze močáry a křivec sejde se ku **Spádu Labe**; podlé **Kotelce** (Kesselberg) na vrch **Rybecálovo žertviště** neb rejdiště (Rybezahls Lustrevir); **prostranství** obhraženo velikými kameny; dolů přes 400 kroků na saněch; zase nazpátek k **Zřídlu Labskému**; na poskloní slezské; **Cakospád** (Zackenfall); vzhůru lesem přes vrch vysoký, **Šediv**; do údolí, v němž leží vesnice **Novýsvět** (Novosvět, Neuwelt); Odtud přes **Roketník** (Rochlici), **Jilemnice**, **Braná** (*přes půlnoc*); **Vrchlabí**; **Hostiny**; ve **Hradišti**; Odtud konečně přes **Kuks**, **Jaroměř** a **Skalici** jsem nyní opět, odkud jsem vyšel, v **Náchodě**.

Petrovka
Dívčí kameny, Śląskie Kamienie
Mužské kameny, Czeskie Kamienie
Šmielec
Vysoké kolo, Wielki Szyszak
Śnieżne Kotły, Sněžné jámy
Violík (Labský štít), Łabski Szczyt
Labský vodopád
Kotel (Kokrháč)

Harrachovy kameny
Růženčina zahrádka
pramen Labe
Wodospad Kamieńczyka
Szrenica
Nový Svět
Rokytnice nad Jizerou
Jilemnice

Horní Branná (přes půlnoc)
Vrchlabí
Hostinné
Choustníkovo Hradiště
Kuks
Jaroměř
Česká Skalice
Náchod

Myslímír, po horách krkonošských putující

POUŽITÁ LITERATURA

1. ALTMANN, A.: *Entwurf zu einer Chronik oder Beschreibung von Warmbrunn und seinen Heilquellen*: aus Acten, Documenten, Büchern und anderen Schriftstücken zusammengetragen und verfaßt von A. Altman Reichsgräflich Schaffgotsch'scher Haus Kanzelis, 1850: Dostupné z: http://jbc.jelenia-gora.pl/Content/3018/Warmbrunn_Chronik_Altmann.pdf
2. BERNDT, Johann Christian Gottlieb: *Wegweiser durch das Sudeten-Gebirge*. J. D. Gräson und Comp. Breslau 1828. Dostupné z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowMonograph.do?id=20277>
3. CYKLOSERVER. Dostupné z: <http://www.cykloserver.cz/cykloatlas/#pos=50.79118P15.67612P10>
4. *DAS RIESENGBIRGE in der Graphik des 18. und 19. Jahrhunderts*, Eine Ausstellung des Heimatkreises Hohenelbe/Riesengebirge e.V., Sitz Marktoberdorf/Allgäu. Gezeigt werden Leihgaben des Riesengebirgsmuseums in Hohenelbe - Krkonošské muzeum Vrchlabí Tschechische Republik und des Kreismuseums in Hirschberg - Muzeum Okregowe Jelenia Góra Polnische Republik. Veröffentlichungen des Riesengebirges-Museums in Marktoberdorf: Heft 1, 1993, hrsg. vom HK Hohenelbe/Riesengebirge e. V.
5. FIRSZT, St.: *Wincentego Pola Opisanie biblioteki Schaffgotschów z 1847 r.* Muzeum Przyrodnicze w Jeleniej Górze, Historia zbiorów. Dostupné z: http://www.muzeum-cieplce.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=63&Itemid=73&lang=pl
6. GÓRAMI.PL, *Szlaki turystyczne*. Dostupné z: http://gorami.pl/szlaki_turystyczne.html
7. HERZLICH WILLKOMMEN IM RIESENGBIRGE !! Dostupné z: <http://oli77fr.beeeworld.de/>
8. HOSER, Joseph Karl Eduard: *Anleitung das Riesengebirge auf die zweckmäßigste Art zu bereisen*. Wien: bey Joseph Geistinger, 1805. Dostupné z: <http://books.google.cz/books?id=C21CAAAAcAAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>
9. HOSER, Joseph Karl Eduard: *Das Riesengebirge in einer statistisch-topographischen und pittoresken Uebersicht. Zweyter Theil*. Wien: bey Joseph Geistinger, 1804. Dostupné z: <http://books.google.cz/books?id=HmYAAAAAcAAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>
10. CHANAS, Ryszard i CZERWIŃSKI, Janusz: *SUDETY, przewodnik, Sport i turystyka*, Warszawa 1979
11. *JELEŃIA GÓRA PLUS 5 (KARPACZ, KOWARY, LUBAŃ, SZKLARSKA POREŃBA) 1 : 20 000*. Demart SA, Warszawa 2010
12. JIRÁSKO, František: *Český křtitel Krkonoš*, Krkonoše, 9/1998. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/ris/ais-ris-info-copy.nsf/aa943fb38bfd406c12568e70070205e/56c518f0d79837f580256898005fbd84?OpenDocument>
13. *Josef Mirovít Král z Dobré Vody*. Dostupné z: <http://www.cdct.cz/petera/data/kr.html>
14. *Josef Myslimír Ludvík*. Dostupné z: <http://www.cdct.cz/petera/data/lu.html>
15. KAJIWARA Osamu: *Calendar (1823)*. Dostupné z: <http://www.hf.rim.or.jp/~kaji/cal/cal.cgi?1823>
16. KARKONOSZE, *mapa turystyczna-hipsometryczna, 1 : 75 000*. Państwowe przedsiębiorstwo wydawnictw kartograficznych, Warszawa 1972
17. KARPACZ.NET. *Do kaplicy św. Anny i Dobrego Źródła*. Dostupné z: http://www.karpacz.net/pdf/do-kaplicy-sw--anny-i-dobrego-zrodla- 36_1055.pdf
18. *KOŘENOVSKO, 1 : 8 000, JIZERSKÉ HORY, ZÁPADNÍ KRKONOŠE 1 : 50 000*. Geodézie ČS a.s., Praha, 2002
19. KOŘISTKA, Karel: *Archiv pro přírodovědecké proskoumání Čech. Druhý díl. První polovice. Poměry terénu, seznam výšek, pak mapy s vrstvami výšek pohoří Jizerského a Krkonošského a jejich výběžků*. Praha, V komisí Fr. Rívnáče. 1877. Dostupné z: <http://www.archive.org/stream/archivproprirodo00zemsgoog#page/n13/mode/2up>
20. *KOŚCIÓŁ WANG z XII wieku. Cmentarz Kościola Wang*. Dostupné z: <http://www.wang.com.pl/index.php?D=22>
21. KRAUSE, Erhard: *Aus der Geschichte alter Riesengebirgsbauden*. Riesengebirgs-Buchkalender 1996. Dostupné z: <http://www.riesengebirgler.de/gebirge/Baude/Riesengebirgsbauden.htm>
22. KRAUSE, Erhard: *Der Forst- oder Schmiedeberger Kamm*. Riesengebirgsheimat – Heimatblatt für die ehemaligen Kreise Trautenau und Hohenelbe – 30 Jahrgang Nr. 8. Dostupné z: <http://www.riesengebirgler.de/gebirge/Natur/Forstkamm.htm>
23. KRAUSE, Erhard: *Der "Mittelrücken" des Riesengebirges*. Schlesische Bergwacht im April 1985. Dostupné z: <http://www.riesengebirgler.de/gebirge/Natur/Mittelruecken.htm>
24. *KRKONOŠE, 1 : 50 000*. V. Neubert a synové, Praha 1947
25. *KRKONOŠE. Soubor turistických map, 1 : 50 000*, 1. vydání. Nakladatelství ROSY, 1996
26. *KRKONOŠE-VÝCHOD. Turistická a lyžařská mapa, 1 : 25 000*, 3. vydání. Nakladatelství ROSY, 2005
27. *KRKONOŠE-ZÁPAD, 1 : 17 500*. Kartografie HP s.r.o., Jičín, 2012
28. *KRKONOŠE-ZÁPAD. Turistická a lyžařská mapa, 1 : 25 000*, 1. vydání. Nakladatelství ROSY, 1993
29. LOKVENC, Theodor: *Toulky krkonošskou minulostí*. Hradec Králové: Kruh, 1978.
30. LOUDA, Jiří: *Šlechtické rody. Valdštejnové*. Krkonoše, 1999, č. 09. Dostupné z: <http://mzp.cz/ris/ais-ris-info-copy.nsf/aa943fb38bfd406c12568e70070205e/514d62ad6d8a59e6c1256c3700731a5e?OpenDocument>

31. LUDVÍK, Josef Myslimír: *Jak viděli Krkonoše: Josef Myslimír Ludvík - Myslimír po horách Krkonošských putující.* Krkonoše - Jizerské hory, říjen 2005. Dostupné z: http://krkonose.krnep.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=6967&Itemid=3
32. LUDVÍK, Josef Myslimír: *Myslimír, po horách krkonošských putující.* Čechoslav 1824, č. 27-30, s. 209-213, 218-223, 226-229, 233-237. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/clit/ekc19a20s/>
33. LUŠTINEC, Jan: *Kostel: sv. Vavřince v Jilemnici*, Krkonoše, 1998, č. 01. Dostupné z: <http://mzp.cz/ris/ais-ris-info-copy.nsf/aa943fb38bfd406c12568e70070205e/200df51a02fed2c38025688f0046d7dd?OpenDocument>
34. MALÁ ÚPA, *Mapa obce.* Dostupné z: <http://www.malaupa.cz/turiste-mapa.php?lang=cz&sezona=zima&parent=turiste.php&PHPSESSID=ce7a38a74409cd1fb29323e3cb5b659b>
35. MALÁ ÚPA. Veselý výlet. Krkonoše/12, Léto 1998. s. 10-11, Dostupné z: http://www.veselyvylet.cz/cz/pdf/veselyvylet_12_cz.pdf
36. MATOUSCHEK, Josef: *Spezial-Karte vom Jeschken- u. Isergebirge, 1: 50 000.* Buchhandlung Paul Sollors' Nachflg., Reichenberg 1927
37. MOSCH, Karl Friedrich: *Das Riesengebirge, seine Täler und Vorberge und das Isergebirge: Reise-Führer.* Leipzig: Verlagsbuchhandlung von J. J. Weber, 1858. Dostupné z: <http://books.google.cz/books?id=a3QAAAAcAAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>
38. MÜLLER, Karl August: *Vaterländische Bilder, in einer Geschichte und Beschreibung der alten Burgfesten und Ritterschlösser Preussens. Erster Theil.* Glogau: Druck und Verlag von Carl Flemming, 1837. Dostupné z: http://books.google.de/books?id=qeEAAAAcAAJ&pg=PA450&lpg=PA450&dq=schaffgotsch&source=bl&ots=sxEgczwA57&sig=iTrESjBN6KYjDX4JDqDgHTUzvH0&hl=de&ei=oXxNSuOEPM_K_gaKjNGnBQ&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=7#v=onepage&q=schaffgotsch&f=false
39. OBEC HORNÍ BRANÁ, *Významní rodáci.* Dostupné z: <http://www.hbranna.cz/historie-obce/vyznamni-rodaci/>
40. PACZES Andrzej: *Šlechtické rody. Hans Ulrich Schaffgotsch.* Krkonoše, 1999, č. 05. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/ris/ais-ris-info-copy.nsf/aa943fb38bfd406c12568e70070205e/56559deabb41ed9c1256c370072fc79?OpenDocument>
41. PODKRKONOŠÍ. *Soubor turistických map, 1 : 50 000*, 1. vydání. Nakladatelství ROSY, 1992
42. POLSKA, woj. dolnośląskie, *Sudety (woj. dolnośląskie).* Dostupné z: http://www.dolnoslaskie.fotopolska.eu/dolnoslaskie/WszystkieZdjecia/b16657,Sudety_woj_dolnoslaskie.html
43. PRAŽÁK Richard: *Zieglerova družina a její vztah ke Slovákům*, (Josef Mirovít Král, Milota Zdirad Polák) Orlické hory Podorlicko 5, s.141-154. Dostupné z: <http://www.moh.cz/pdf/ohp/196.pdf>
44. RIESENGBIRGE UND DIE GRAFSCHAFT GLATZ, Meyers Reisebücher, 16. Auflage, Leipzig und Wien, Bibliographisches Institut, 1909
45. RÖCHLING, C[arl]; KNÖTEL, R[ichard]; FRIEDRICH, W[oldemar]: *Die Königin Luise in 50 Bildern für Jung und Alt von C. Röchling, R. Knötel und W. Friedrich.* Das Königspaar in Begleitung der Familie des Grafen von Schaffgotsch auf der Schneekoppe am 18. August 1800. Dostupné z: http://www.digibib.tu-bs.de/start.php?suffix=jpg&maxpage=61&derivate_id=175
46. SIEBELT, Agnes: *Biblioteka hrabiowskiego rodu Schaffgotschów, Historia Biblioteki do roku 1914.* Muzeum Przyrodnicze w Jeleniej Górze, Historia zbiorów. Dostupné z: http://www.muzeum-cieplice.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=63&Itemid=73&lang=pl
47. SUDETY, MAPA ATRAKCJI TURYSTYCZNYCH, 1 : 200 000. Plan, Jelenia Góra 2005
48. SZLAK GÓRNICZY, *Hornická stezka.* Dostupné z: <http://www.przewodnik.is24.pl/cs>
49. ŠPINDLEROVY BOUDY, Veselý výlet, Krkonoše/19 Léto 2002. s. 16 - 17. Dostupné z: http://www.veselyvylet.cz/cz/pdf/veselyvylet_19_cz.pdf
50. TYČ, Miroslav: *Matěj Milota Zdirad Polák.* Polabský zlatý pruh. Dostupné z: <http://pzp.unas.cz/PolakMacha.html>
51. U STYKU TRZECH GRANIC, 1 : 75 000. GÓRY I POGÓRZE IZERSKIE, Plan, Jelenia Góra 2000
52. VELINSKÝ, Frederik: *Krkonoše: Kamenný kruh u pramenů Labe.* ČESKÝ ROZHLAS SEVER, Planetárium. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/planetarium/tajemnamista/zprava/krkonose-kamenny-kruh-u-pramenu-labe--428996>
53. VOM OYBIN BIS ZUR SCHNEEKOPPE, 1 : 100 000. 4. Auflage. Honzejek & Mates, Gablonz a.N.
54. WIKOREJCZYK, Marek Kazimierz: *U stóp Śnieżki - wybrane opowiadania krajoznawcze. Z Górnego Karpacza na Polanę.* Sudety, Wrocław 1998. Dostupné z: <http://www.muzycznradio.com.pl/324.arttykul.z-gornego-karpacza-na-polane.html>